

КОРДОН

лінія безпеки

№5 2016

ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

24 СЕРПНЯ

вектор
**NATO ВІДКРИТИЙ
ДЛЯ КОЖНОЇ НАЦІЇ**

стор. 4

маневри
**SEA BREEZE
2016**

стор. 20

спецназ
**«МОРСЬКІ
ДИЯВОЛИ»**

стор. 46

ракурс
**ОСТАННІ
ЯНГОЛИ**

стор. 30

**ВИХІД Є...
ПОВЕРНУТИСЯ**

КОРДОН БАТЬКІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ

Ясні зорі батьківських погон
Під подушкою любого сина...
Малюку сниться сон
Про стальний гарнізон,
Що стоїть на кордоні країни.

Приспів:

Кордон батьківської землі
Святий для всіх, для нас – єдиний!
Кордон батьківської землі –
За нами рідна Україна!

Срібні шаблі козацьких старшин,
Бліндажі сорок першого року...
Прикордонний загін – всі бійці, як один,
Не ступали назад ані кроку.

Приспів.

Пролітають роки, як птахи,
І онуки колись посивіють.
Після нас кризь роки знов прийдуть
хлопчаки –
Спадкоємці батьківської мрії.

Приспів.

*Поет та композитор – заступник голови
Громадської ради при Адміністрації ДПСУ,
заслужений діяч мистецтв України
полковник Дмитро Акімов*

фото Дмитра СЛИВНОГО

КОРДОН

Центральний друкований орган
Державої прикордонної служби України
№5 (111) 2016

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:
Микола ЗОРИК
E-mail: nigo@ukr.net

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
Дмитро СЛИВНИЙ
E-mail: sd-media@ukr.net

**РЕДАКЦІЯ ВИСЛОВЛЮЄ
ВДЯЧНІСТЬ ЗА ДОПОМОГУ
У ПІДГОТОВЦІ НОМЕРА:**
Беаті КУРКУЛЬ
Ользі МІРОШНИЧЕНКО
Мирону СИДОРУ
Олегу СЛОБОДЯНУ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:
Тетяна ФІЛІПЕНКО
Наталія УСТЬЯНЦЕВА

ЛІТЕРАТУРНИЙ РЕДАКТОР:
Леся МЕДВЕДЕНКО

ДОДРУКОВА ПІДГОТОВКА:
ПП «Видавництво «Фенікс»

ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ:
Людмила ДЬОМІНА

Адреса редакції: 02099
м. Київ, вул. Ялтинська, 11
Тел./факс: (044) 566-43-30
E-mail: kordon@pvu.gov.ua

В журналі розміщені
ФОТОГРАФІЇ:
Алеана АЛЬПЕРТА
Сергія ГУДАКА
Миколи ЛАЗАРЕНКА
Михайла МАРКІВА
Валерія ОЛІЙНИКА
Михайла ПАЛІНЧАКА
Дмитра СЛИВНОГО

Виготовлено: ПП «Видавництво «Фенікс»
03680, м. Київ, вул. Шутова, 13-Б.
Тел.: 501-93-01

Наклад: 2785 примірників.
Підписано до друку: 15.08.2016
Свідчення про реєстрацію:
КВ№8070 від 28.10.2003.

Рукописи матеріалів, що не замовлялися
редакцією, не редакуються
та не повертаються. Думки авторів
публікацій журналу не завжди
збігаються з позицією редакції.
Відповідальність за достовірність
фактів, власних імен та інших
відомостей несуть автори публікацій.
Деякі з фотографій не є прямими
ілюстраціями до текстів. При
використанні матеріалів посилання
на журнал «Кордон» обов'язкове.

Підписний індекс: 48736

© «Кордон», 2016

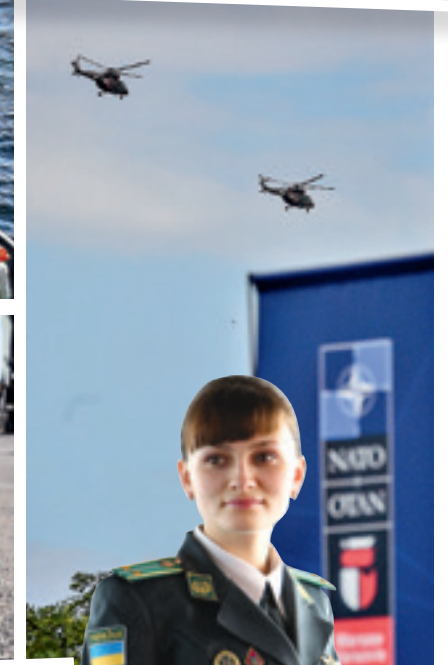

Фото на обкладинці Світлани САВЧУК

4 вектор
НАТО ВІДКРИТИЙ
ДЛЯ КОЖНОЇ НАЦІЇ
8 з перших вуст
ВІКТОР НАЗАРЕНКО:
«МИ ПОВИННІ ВИХОВАТИ
НОВЕ ПОКОЛІННЯ
ПРИКОРДОННИКІВ
З НОВОЮ ІДЕОЛОГІЄЮ,
ЯКА БАЗУЄТЬСЯ
НА ПАТРІОТИЗМІ
ТА ВІДДАНОСТІ
УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДУ»

14 компетентно
КУРС НЕЗМІННИЙ
18 у фокусі
ЗАРАДИ БЕЗПЕКИ
20 маневри
SEA BREEZE-2016
24 фактор
ІНТЕРПОЛ
СТАТУС: ДОСТУПНИЙ
30 ракурс
ОСТАННІ ЯНГОЛИ
34 пульс кордону
ЗАЯЛОЖЕНІ БРЕНДИ
38 пам'ять
ДОВЖАНСЬКИЙ.
ВИХІД Є... –
ПОВЕРНУТИСЯ
46 спецназ
«МОРСЬКІ ДИЯВОЛИ»
56 наш гість
«ГАЙДАМАКИ»
ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ

НАТО

ВІДКРИТИЙ ДЛЯ КОЖНОЇ НАЦІЇ

G5 + УКРАЇНА

Президент України Петро Порошенко відвідав Республіку Польща, де 8 – 9 липня взяв участь у заходах Саміту НАТО на запрошення Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга.

В рамках Варшавського Саміту НАТО відбулася зустріч Велика п'ятірка + Україна за участі Президента Петра Порошенка, Президента США Барака Обами, Федерального Канцлера Німеччини Ангели Меркель, Президента Франції Франсуа Олланда, Прем'єр-міністра Великої Британії Девіда Кемерона та Прем'єр-міністра Італії Маттео Ренці.

«Ми дуже ретельно та чітко вибудували механізми координації наших зусиль щодо забезпечення скоординованих дій в імplementації Російською Федерацією взятих на себе зобов'язань» – повідомив Петро Порошенко про підсумки зустрічі G5 + Україна.

Президент звернув увагу, що у підсумковому документі Комісії Україна-НАТО було чітко зазначено, що політична частина Мінських угод, включаючи проведення виборів, може бути втілена виключно після створення необхідних безпекових умов. Ця позиція включена в усі документи НАТО і знайшла необхідне підтвердження під час зустрічі Велика п'ятірка + Україна.

За словами Президента, також було досягнуто домовленості, що найближчим часом розпочнуться консультації зовнішньополітичних радників, за участі міністра закордонних справ Павла Клімкіна з розробки так званої «дорожньої карти» щодо без-

пекового компонента. В рамках цієї зустрічі Україна планує обговорити питання безпекового компонента і чіткої прив'язки до виконання позицій щодо сталого припинення вогню, гарантованого відведення техніки та артилерії, звільнення заручників, безперешкодного доступу Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ до всієї окупованої території, включно з неконтрольованою ділянкою українсько-російського кордону.

«Наша делегація надзвичайно вдячна позиції наших партнерів та союзників. Всі поставлені завдання на Саміті НАТО – виконані» – сказав Петро Порошенко.

Зокрема, Президент відзначив, що дводенний Саміт НАТО пройшов в інтенсивному графіку, в рамках Саміту відбулося 18 його зустрічей у дво- та багатосторонньому форматі.

Глава держави підкреслив, що Україна була і залишається пріоритетним партнером Альянсу.

Під час засідання Комісії Україна-НАТО більшість країн-членів Альянсу, які взяли участь у засіданні, висловили підтримку Україні як у зусиллях в імplementації Мінських домовленостей, боротьбі за звільнення української території від російської агресії на Донбасі та в Криму, так і щодо підтримки сектору оборони та безпеки, а також у проведенні реформ у країні.

Петро Порошенко назвав амбітним документом Комплексний пакет допомоги НАТО для України, який передбачає заходи щодо підвищення ефективності співпраці між Україною і НАТО. Президент відзначив надзвичайний рівень підтримки Альянсу.

«Досягнуті результати відкривають перед нами дуже добрі перспективи» – наголосив Президент.

Він також зазначив, що у рішенні Бухарестського Саміту НАТО 2008 року підтверджено, що «двері кожної нації для НАТО є відкритими».

«Ми вважаємо, що на сьогоднішній день ми маємо провести необхідні реформи, наполегливо працювати» – сказав Президент Петро Порошенко під час спільного брифінгу з Генеральним Секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом за підсумками засідання Комісії Україна-НАТО.

Глава держави зазначив, що за останні два роки Україною було зроблено набагато більше, ніж за останні двадцять років, що значно наблизило Україну до критеріїв членства в Альянсі. Однак питання членства в НАТО буде визначатися українцями. «Український народ буде вирішувати, що робити в майбутньому» – підкреслив він.

“ Глава держави зазначив, що за останні два роки Україною було зроблено набагато більше, ніж за останні двадцять років, що значно наблизило Україну до критеріїв членства в Альянсі. Однак питання членства в НАТО буде визначатися українцями.

За словами Президента, на сьогоднішній день в Україні значно збільшилася кількість прихильників ідеї членства в Північноатлантичному Альянсі і сягає більше 53% населення. Цей факт є «реальним результатом змін в українському суспільстві», адже два роки тому лише близько 13% українців були прихильниками НАТО.

В свою чергу, Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг зауважив, що Альянс продовжить надавати підтримку і допомогу Україні.

«Сьогодні фокус полягає в тому, як Україна досягне стандартів НАТО, імплементує реформи, і як ми зможемо посилити нашу сумісність між Збройними Силами України та збройними силами Альянсу» – сказав Єнс Столтенберг. При цьому

він наголосив, що це «саме те, що входить до Комплексного пакету допомоги НАТО для України», який затверджений на Саміті НАТО у Варшаві і буде наданий Україні, щоб країна рухалася вперед у напрямку модернізації та реформ і досягла відповідності стандартам НАТО.

«Це є фокусом і метою нашого рішення, прийнятого сьогодні» – зазначив Генсек НАТО. При цьому він додав, що «Альянс продовжуватиме надавати потужну політичну та практичну підтримку Україні в її розвитку, і тоді, на цій стадії, ми зможемо обговорити питання про членство України в НАТО».

Генеральний секретар НАТО особливо наголосив, що для НАТО є «абсолютно принциповим, і ми на цьому наполягаємо, право кожної нації приймати рішення щодо вступу до Альянсу, безумовно, включно з Україною».

«Чи вирішить Україна стати членом НАТО, чи ні – це питання бажання України і рішення 28, а незабаром 29 країн-членів. Немає ніякого сенсу втручатися чи блокувати цей процес» – сказав Єнс Столтенберг. к

ЗА МАТЕРІАЛАМИ
PRESIDENT.GOV.UA

Віктор НАЗАРЕНКО:

«Ми повинні виховати нове покоління прикордонників з новою ідеологією, яка базується на патріотизмі та відданості українському народу»

Напередодні чвертьвікового ювілею нашої держави ми попросили Голову Державної прикордонної служби Віктора НАЗАРЕНКА поділитися своїми думками стосовно розвитку очолюваного ним відомства, а також розповісти, як прикордонники сьогодні виконують свої завдання та які проблеми вирішують. Не залишилися поза увагою й інші актуальні питання, що стосуються кожного представника великого колективу охоронців державних рубежів.

– Вікторе Олександровичу, Ви починали службу на західних кордонах СРСР. У чому полягає принципова різниця між радянською та сучасною українською системами охорони кордону?

– Це два абсолютно протилежні полюси. Радянська система, яка будувалася впродовж десятиліть, насамперед захищала інтереси тоталітарної держави. Вона у кожному іноземцеві вбачала ворога, а у кожному своєму співвітчизникові – потенційного зрадника. Весь механізм працював на те, аби максимально відгородитися від зовнішнього світу і прикордонні війська були невідомою частиною того механізму примусу. Географічно вони діяли на межі між минулим і майбутнім, захищаючи інтереси минулого.

Сьогодні ми будемо таку систему, яка б дозволила зробити перетин кордону максимально комфортним для законослухняних громадян і водночас стала б нездоланною перешкодою для

зловмисників. Ми орієнтовані на майбутнє, де основою цивілізованого суспільства є людина з її правами та інтересами. Наше гасло: «Служити! Захищати! Допомогати!». З ним ми живемо зараз і з цією ідеологією йдемо вперед.

– За якими напрямками відбудуватиметься подальше реформування Служби? Чого ми прагнемо досягти у підсумку?

– Наша кінцева мета – створити правоохоронне відомство європейського рівня, яке за необхідності може не лише контролювати, але й обороняти кордон у разі потреби до моменту розгортання підрозділів Збройних Сил України. А це передбачає і відповідне технічне оснащення і озброєння, і навченість особового складу, і соціальне забезпечення. Зараз у нас є чітке бачення майбутнього відомства, але воно залежить від багатьох чинників – починаючи від

фінансування і закінчуючи військово-політичною обстановкою в регіонах. Усі вектори нашого розвитку знайшли своє відображення у таких нещодавно розроблених документах як Стратегія розвитку Державної прикордонної служби України, Концепція Державної цільової правоохоронної програми «Облаштування та реконструкція державного кордону» на період до 2020 року, Концепція інтегрованого управління кордонами та інших. Їх реалізація дозволить нам говорити про новий якісний рівень розвитку відомства.

– Яким, на Вашу думку, має бути баланс між правоохоронними та військовими можливостями Держприкордонслужби?

– Прикордонне відомство як суб'єкт сектору національної безпеки й оборони має виконувати покладені на нього завдання відповідно до чинного законодавства. У затвердженій Президентом у вересні минулого року Военній доктрині України та інших стратегічних документах чітко визначено, як має діяти Служба разом з іншими структурами у разі виникнення військової загрози. От зараз знову загострилася ситуація на сході країни та на адміністративній межі з Кримом, почастишали провокації з боку Росії та бойовиків. Відповідно ми маємо бути готовими до будь-якого розвитку подій, навіть найбільш несподіваного. На мою думку, баланс у тому і полягає, щоб не порушуючи права громадян, мати увесь необхідний арсенал засобів для захисту їхніх інтересів та інтересів держави. До речі, така практика поширена у багатьох країнах. Наприклад, в Ізраїлі прикордонна служба також є частиною правоохоронної системи, але у разі необхідності вона діє як військова організація.

– Як Ви прокоментуєте ситуацію, що склалася сьогодні на адмінмежі з Кримом?

– На мою думку, сьогодні в Криму відбувається черговий етап гібридної війни Росії проти України і нашого народу. Ця територія має статус тимчасово окупованої, тому, згідно із законодавством, ми пропускаємо лише громадян України або іноземців, які мають відповідний дозвіл міграційної служби.

Будь-який рух на цій лінії нами обов'язково фіксується і, запевняю, жодних БМП, танків, БТРів або якихось пострілів з боку материка, як це подає Росія, не було. Ми б про це знали, адже відповідаємо за цю ділянку.

Вважаю, що всі провокаційні дії РФ мають конкретну мету – підвищення рівня конфронтації в цьому регіоні. До речі, останнім часом ми щодня фіксуємо по декілька безпілотників, які іноді залітають на нашу територію.

Наразі ситуація на адмінкордоні залишається досить складною, але контрольованою. Після нещодавньої наради, яка відбулася під керівництвом Президента України, ми уточнили завдання нашим підрозділам, порядок взаємодії зі Збройними Силами та іншими правоохоронними органами. На сьогодні вже підтягнуто резерви та додаткове обладнання, і ми продовжуємо цю роботу. Також проведено низку заходів – як з місцевим населенням, так і з нашим персоналом – спрямованих на підвищення боєготовності на цьому напрямку.

– Нещодавно з'явилася інформація, що Держприкордонслужба спільно з ОБСЄ розробила послідовний план повернення українських прикордонників на неконтрольовану ділянку держкордону з Росією. Розкажіть про цей план.

– Такий план дійсно є, адже наша головна мета – повернути повний контроль над майже 410 кілометрами кордону. Ми відпрацювали декілька варіантів виходу на ці рубезі. Один з них розроблено спільно з ОБСЄ. Це ідея Президента України, і вона полягає в тому, що з урахуванням реальної ситуації існує можливість залучити поліцейську місію ОБСЄ і поетапно, на основі Мінських угод, вийти на контроль ділянки кордону з РФ, яка зараз не контролюється.

На першому етапі планується забезпечення контролю силами збройної поліцейської місії ОБСЄ та створення демілітаризованої зони вздовж кордону, в якій би знаходилися тільки представники ОБСЄ, а також фахівці, які встановлюватимуть і використовуватимуть сучасні технічні засоби – починаючи від відеоспостереження і закінчуючи безпілотниками. Також йдеться про визначення

місце перетинання кордону та забезпечення громадського порядку в тих районах. Наступний етап передбачає поступову передачу цієї ділянки під контроль України.

Такий варіант цілком реальний. Якщо буде політична воля, насамперед з боку Росії, то Україна готова разом з місією ОБСЄ відновити контроль над кордоном. Це дасть можливість мінімізувати те, що зараз там відбувається: ввезення зброї і боєприпасів. Сподіваємося, що Мінський процес вже у цьому році дозволить нам істотно наблизитися до питання відновлення територіальної цілісності нашої країни.

– Реалізація цього плану, ймовірно, передбачає певні контакти з російськими прикордонниками. Чи є якісь відносини з ними сьогодні?

– По-перше, будь-які відносини прикордонників базуються не на якихось особистих бажаннях і перевагах, а на тих угодах, які існують. У нас є з Росією п'ять угод, які визначають рамки наших відносин. На жаль, російська агресія всі напрацювання перекреслила, і на сьогоднішній день на центральному рівні взаємодія не відбувається, адже вони – агресори. Ми спілкуємося тільки ситуативно при виникненні кризових ситуацій, що

400 мільйонів гривень, але ми отримали їх з бюджету лише всередині та наприкінці року. Цей проект реалізується на ділянці Харківської та Чернігівської областей. В середньому кілометр таких споруд коштує 2,7 мільйона гривень. Це не військові фортифікації, а, як ми його називаємо, інтелектуальний захист кордону, який включає інженерні споруди, рови, загородження, системи камер і датчиків, вишки, центри управління тощо. Його мета – не зупинити військове вторгнення, адже за нинішнього рівня військової техніки це практично неможливо, а мати змогу за допомогою новітніх технічних засобів, завчасно про нього попередити, а також відстежувати ситуацію на ділянці кордону та оперативно реагувати на будь-які зміни та можливі порушення. І не лише контрабандистами чи мігрантами, а й ворожими ДРГ.

Однак на все це потрібні кошти, бо темпи зведення залежать від фінансування. У минулому році на реалізацію проекту передбачалося близько мільярда гривень, а дали – менше половини. На цей рік повинні були виділити те, що не додали в минулому, плюс понад мільярд. У результаті в Держбюджеті заклали лише 200 мільйонів гривень. З них на сьогоднішній день ми отримали 74 мільйони, з яких використали 22.

Сьогодні ми будуюмо таку систему, яка б дозволила зробити перетин кордону максимально комфортним для законослухняних громадян і водночас стала б нездоланною перешкодою для зловмисників.

вимагають негайного вирішення на нашому рівні. Це відбувається нечасто. Я з керівником прикордонного відомства Російської Федерації не спілкувався більше півтора року.

Що стосується регіонів, то наші керівники там теж не контактують. Однак ми змушені відповідно до угод вирішувати питання, які виникають безпосередньо на кордоні. А ситуації бувають різні – починаючи від порушення держкордону і закінчуючи лісовою, фітосанітарною та ветеринарною темами. У таких випадках відбувається взаємодія на рівні прикордонних представників. Вони визначені угодою, вони проводять зустрічі офіційно і винятково на лінії держкордону. Інших відносин у нас з російськими прикордонниками немає.

– Сьогодні на адресу Держприкордонслужби лунає критика стосовно реалізації проекту «Стіна». Як Ви прокоментуєте цю ситуацію?

– Дійсно, навколо цього питання останнім часом є багато надуманих політичних або просто піарівських спекуляцій, вуха яких, вочевидь, стирчать із Кремля. Адже ніколи раніше Україна не мала на кордоні з Росією подібних споруд. І ніколи не будувалася реальна інженерно-технічна система для того, аби дійсно охороняти і деякою мірою обороняти цю ділянку. Звісно, це не влаштовує сусідів, хоча вони зі свого боку теж починають будувати якісь загородження. Тому й намагаються через наближених до себе осіб нав'язувати громадськості думку про те, що такі споруди, мовляв, непотрібні, неефективні і так далі.

Вартість цього проекту – 4 мільярди гривень і розрахований він на три роки. Тобто протягом цього часу має бути проведено роботи на зазначену суму. Ми вибрали найдешевші інститути, які здійснили необхідні виміри, і було розпочато роботи. Минулого року на цей напрямок було передбачено

І найголовніше, що більше 90 відсотків споруд ми й досі не прийняли. Адже зводять їх підрядники – а це цивільні організації, які ми найняли для будівництва. Я вважаю, добре, що порушили кримінальну справу і проводиться перевірка. Ми відкриті для всіх: приїжджайте, дивіться і робіть висновки.

Додам лише, що важливість цих споруд полягає ще й у тому, що вони позначають державність України на цій ділянці. Адже кордон тут не демаркований.

До речі, наразі реалізується ще один важливий проект. У Маріуполі разом з американцями ми будуюмо і плануємо запустити вже у вересні цього року перший з шести найсучасніших комплексів спостереження за водною обстановкою. Кожен з них коштує 320 мільйонів гривень. Ці комплекси з обладнанням для тепловізійного, радіолокаційного та візуального спостереження стоятимуть на висоті близько 100 метрів і здійснюватимуть фіксацію надводної обстановки. Це надзвичайно важливо, адже через застарілі засоби ми недостатньо добре контролюємо наше узбережжя. Також спільно

з ВМС України та Міністерством оборони США працюємо над створенням системи моніторингу акваторії Чорного моря.

– Чи є якісь зрушення щодо демаркації кордону з Росією та іншими країнами, з якими цей процес ще не завершено?

– Ви знаєте, що раніше було прийнято рішення з приводу проведення одностороннього позначення українсько-російського кордону. На сьогоднішній день у Чернігівській області встановлено 235 прикордонних стовпів. Робота з урахуванням ситуації загальмувалася, але Держприкордонслужба не контролює цей процес, тому не відповідає за хід цих робіт.

Що стосується Білорусі, то з нею у нас на сьогоднішній день на законодавчому рівні всі питання вирішено. Делімітація проведена і нині білоруська сторона вже розпочала демаркацію. Спірних ділянок у нас з білорусами немає. Виникли певні проблеми на ділянці сільради Ветли Любашівського району Волинської області щодо правильності проведення лінії рубіжів. Білоруська сторона виділила необхідні кошти і проводить цю роботу на кордоні. Це викликало політичні заяви і піар-акції з боку окремих осіб. Проте я знаю, що там все законно і суміжна сторона діє в рамках закону. На ділянці кордону з Придністров'ям робота йде в односторонньому порядку. Там є деякі моменти, але в принципі робота вже на стадії завершення.

– Яка динаміка взаємодії з прикордонними відомствами наших західних сусідів?

– На відміну від росіян у нас добре налагоджена співпраця з нашими колегами з Євросоюзу. Ми вийшли на той рівень, коли нам почали довіряти, чого не було раніше. За дорученням Президента я провів зустрічі з усіма керівниками прикордонних структур цих країн, і ми знайшли спільну мову й

розуміння щодо наявних проблем. Досягнуто домовленості співпрацювати з питань виявлення організаторів контрабанди та каналів нелегальної міграції – і в цьому напрямку також вже маємо позитивні результати й конкретні затримання.

Сьогодні у мене прямий зв'язок з усіма керівниками прикордонних відомств, а остання зустріч відбулася у травні з генеральним інспектором прикордонної поліції Румунії – вперше за три роки. В ході зустрічі ми вирішили поглиблювати взаємодію щодо запобігання незаконним проявам на кордоні. До речі, не так давно через пресу поширили фейк про контрабанду зброї з України через Румунію. Ми негайно провели зустріч на місцевому рівні на кордоні і разом підтвердили, що ця інформація неправдива. Виявилось, що то була мисливська зброя, яка продається вільно і ніякого відношення до незаконного переміщення через кордон не має.

У цьому році завдяки співпраці з нашими партнерами вже затримано 11 літальних апаратів. Серед них – літаки Ан-2, вертольот та інші засоби, за допомогою яких переправляється контрабанда і незаконні мігранти. Підкреслю, що для нас не головне, на чій території затримано зловмисників. Важливо перекрити кримінальний канал.

Високий рівень довіри демонструє й те, що ми разом з нашими сусідами з Європейського Союзу здійснюємо спільний контроль – і не тільки в пунктах пропуску, а й безпосередньо на кордоні.

– Вже тривалий час Європа потерпає від навали нелегальних мігрантів. Яка ситуація у зв'язку з цим в Україні?

– Україна сьогодні не становить загрози для Європи щодо незаконної міграції. На кордоні з ЄС з початку року ми відмовили у пропуску близько двом тисячам потенційних нелегалів, зокрема й 33 мототуристам, яких ще називають байкерами.

Протягом цього періоду за незаконне перетинання кордону затримано понад 700 незаконних мігрантів. Зі свого боку наші колеги затримали 85 іноземців, які прибули з України. Погодьтеся, що на тлі шокуючих даних про потоки біженців, які оприлюднює Європейський Союз, ці цифри мізерні.

Однак ситуація може змінюватися. Тому для оцінки загроз у квітні цього року ми провели в Одесі міжнародну конференцію, на яку запросили колег із суміжних країн, Литви, держав Чорноморського регіону, а також представників Агенції FRONTEX. Спільно ми дійшли висновку, що хоча на сьогоднішній день серйозної загрози немає, потрібно вжити певних заходів, аби запобігти можливим негативним тенденціям.

– Окремо хотілося б зупинитися на питаннях, які сьогодні цікавлять кожного прикордонника. Чи є достатнім фінансування відомства?

– Потреби нашої служби великі, але ми розуміємо складність формування і прийняття бюджету та непростої ситуації, яка сьогодні склалася в країні. Тому виходимо з того, що у нас є і не сидимо, склавши руки. Нам дуже допомагають наші іноземні партнери. Наприклад, тільки минулого року вони надали нам техніки і обладнання на одну п'яту частину нашого бюджету – це близько мільярда гривень.

Найголовніше наше досягнення в цьому році – це те, що за ініціативою Президента України, за підтримки Уряду та окремих народних депутатів, прикордонники з травня почали отримувати грошове забезпечення на рівні Нацгвардії і Збройних Сил. Різниця відчутна. Торік мінімальна зарплата була 2200 гривень, а зараз 7000. Таким чином, мінімальне грошове забезпечення зросло більш ніж утричі. Це дає нам підстави вимагати від людей ефективної роботи, суттєво знижує відтік кадрів та є хорошим фактором в контексті боротьби з хабарництвом.

Сьогодні начальник прикордонного загону отримує 16 тисяч гривень, начальник відділу – 11 550, старший інспектор – близько 10 тисяч, молодший інспектор – 7800 і новачок, який щойно прийшов на службу, – 7 тисяч гривень. Це стосується

мирного кордону. Якщо ж говорити про військовослужбовців у зоні проведення АТО, то вони отримують за рахунок преміювання таке ж грошове утримання як і армії, нацгвардійці та інші ще з лютого цього року.

Зараз ми проводимо роботу, щоб внести зміни до бюджету Держприкордонслужби. Вже є відповідні розпорядження Президента і рішення Уряду, є законопроекти депутатів для збільшення витрат відомства. Сподіваюся, що Парламент нас підтримає.

– На які кошти можна розраховувати вже у цьому році після змін до Держбюджету, і який бюджетний запит Держприкордонслужби на 2017 рік?

– Минулого року ми подавали запит на 17 мільярдів гривень, а «прожили» його в 5,2 мільярда. З них 4,2 млрд – це зарплати. І тільки один мільярд ми могли використати на матеріальне і технічне забезпечення Служби. З них 400 мільйонів пішло на проект «Стіна», а 600 було витрачено на оплату палива та інших необхідних матеріалів. Плюс, як я вже казав, ще один мільярд ми отримали як міжнародну допомогу.

У поточному році ми подали запит на таку ж суму, адже потреби суттєво зросли. Якщо нам виділять хоча б удвічі більше, ніж в минулому році, то ми зуміємо на мінімально необхідному рівні забезпечити виплати військовослужбовцям – а для цього потрібно майже 8 мільярдів гривень – та виконати покладені на Службу завдання.

– Як вирішуються питання забезпечення прикордонників житлом? Чи виділяються гроші на його будівництво?

– Хочу підкреслити, що торік нам виділили 60 мільйонів на будівництво житла для військовослужбовців. Ми прийняли рішення не купувати квартири, а взяти недобудови, переобладнали їх, і в 2015 році люди отримали 360 квартир і 129 кімнат. Вперше за останні 6 років було здано в експлуатацію будинки в Одесі, вперше за 9 років – два будинки в Харкові. Ми також завершили будівництво в Чопі

і незабаром вручимо ключі від квартир у Хмельницькому, де знаходиться наша Академія. Крім цього, здано будинки у Бортничках та завершуються відповідні роботи у Борисполі.

У 2016-му ми збільшили фінансування будівництва до 200 мільйонів гривень. На наступний рік запросили стільки ж і дуже сподіваємося, що ці кошти дадуть нам можливість забезпечити житлом наших співробітників. Переважно йдеться про службові квартири та кімнати, але кожен військовослужбовець після 20 років служби зможе її законно приватизувати.

До речі, вперше в нашій історії ми спланували, з усіма узгодили і вже ведеться активне будівництво житла для прикордонників у столиці. Сподіваюся, що до наступного Дня Незалежності ми побудуємо першу чергу за кошти Держприкордонслужби. Йдеться про 146 квартир. А всього таких секцій буде три. Вважаю, що це має величезне значення для відомства.

клад, Чернівецький загін. За два роки там вже п'ятий командир. Призначили одного – і незабаром з'ясувалося, що він прийшов на цю посаду, аби набивати кишені. Ми його зняли. Прийшов другий – став на той же шлях. Його понизили на посаді. Ще одного разом з іншими правоохоронцями передали в прокуратуру за хабарництво.

Загалом тільки з початку року ми усунули від виконання обов'язків 48 осіб, у минулому році – 100. Провели ротацию 245 осіб, торік – 974. 33 особи понижено у посаді порівняно з 45 минулорічними. За півроку звільнено зі служби 546 співробітників, а минулого року наші лави з ганьбою залишили 766 людей. Це дуже складна робота, але вона вже дає результати.

– Цього року Служба повернулася до набору на строкову службу. Чи можна сьогодні говорити про ефективність та виправданість цього кроку?

Мета проекту «Стіна» – не зупинити військове вторгнення, адже за нинішнього рівня військової техніки це практично неможливо, а мати змогу за допомогою новітніх технічних засобів завчасно про нього попередити.

– Чи не щодня Служба звітує про факти боротьби з корупційними проявами у своїх лавах, але інформація про нечистих на руку співробітників час від часу з'являється у мас-медіа. Що сьогодні робиться для активізації протидії корупції?

– Ця проблема дійсно складна. Адже ми отримали у спадщину систему, засновану на тому, що для вирішення будь-якого питання, хтось комусь мав щось дати. Це стало звичною практикою у всій державі, і наша служба не була винятком. Люди звикли до такого життя і, як з'ясувалося, найскладніше – змінити їхній світогляд та їхні підходи. Однак ми з цим боремося, причому різними способами.

Ми почали із себе, з центрального апарату. Як тільки мене призначили на посаду, я сказав на нараді: будемо викоринювати корупційну систему. Багато людей цього не зрозуміли, не повірили і продовжували жити у старому вимірі. З тими, хто усвідомив, що зміни незворотні, ми йдемо разом складним шляхом очищення.

Проводимо відповідну роботу в регіонах, з людьми, які охороняють кордон. Існувала чітка корупційна «піраміда», яку потрібно було зруйнувати. Ми перейшли на повну прозорість у вирішенні всіх проблем і питань. Факт кожного порушення нашими співробітниками передано в органи прокуратури. Напри-

– Цей крок, безперечно, був абсолютно виправданим, адже на той час у нас не було інших варіантів збільшити кількість персоналу при наявному ресурсі. Сьогодні у наших підрозділах проходить службу майже чотири тисячі військовослужбовців-строковиків. Більшість з них сумлінно ставляться до своїх обов'язків. До речі, ми вже маємо декілька позитивних прикладів їхньої роботи із затримання порушників у складі прикордонних нарядів. Крім того, вони виконують багато інших важливих завдань. Це дозволило нам насамперед не допустити зниження ефективності охорони державного рубежу, зокрема й у зоні АТО та на адмінмежі з окупованим Кримом, в період, коли значну частину особового складу демобілізували.

Проте, у зв'язку з суттєвим підвищенням зарплат прикордонникам, зросла й кількість охочих служити за контрактом. Якщо динаміка і надалі буде позитивною, швидше за все, ми відмовимося від цієї практики і восени заявку на набір строковиків робити вже не будемо.

– І на завершення. Які нові прикордонні традиції започаткувало відомство в останні роки?

– Наше завдання полягає у тому, щоб зберегти ту національну ідентичність, яка проросла під час Революції гідності і утверджувалася впродовж років військової агресії Росії проти України. В першу чергу це стосується вшанування пам'яті загиблих прикордонників. Це болюча рана нашої історії, яка ніколи не загоїться. 67 прикордонників віддали життя за незалежність і волю нашого народу, ще 5 вважаються такими, що зникли безвісти. Відповідні заходи з вшанування пам'яті загиблих ми проводимо по усіх підрозділах, і ця робота триватиме й надалі. На прикладах безпрецедентного героїзму наших побратимів ми повинні виховати нове покоління прикордонників з новою ідеологією, яка базується та патріотизмі та відданості українському народу. **к**

Спілкувалися

Оксана ТОРОП, Олег СЛОБОДЯН, Ольга МІРОШНИЧЕНКО

Бути якомога ближче до Європи – прагнення, яке відчутне сьогодні в усіх сферах життя українців. А перспектива вступу до ЄС спонукає до змін, над якими слід наполегливо працювати. Значний внесок у цю роботу зробила і Держприкордонслужба в рамках виконання плану дій щодо безвізового режиму з Європейським Союзом, зокрема у сфері запровадження біометричних паспортів, захисту документів, реадмісії. У свою чергу, зміни відбуваються і в сфері транскордонної безпеки і транскордонної співпраці. Зокрема, прикладом у цій роботі можна вважати західний регіон України, який, користуючись географічними перевагами, здається, приведе Європу до України раніше, ніж Україна сама до неї прийде. Адже польсько-український, угорсько-український та словацько-український кордон радше об'єднує, ніж розділяє сусідні держави. На сьогоднішній день з усіх регіонів України саме західні, передусім Закарпаття, має досвід тривалого транскордонного співробітництва з країнами Євросоюзу. Місцевий бізнес активно використовує таку конкурентну перевагу як наявність спільного кордону з ЄС. Проєвропейські перспективи прикордонного регіону нам розповів і декан факультету міжнародних відносин Львівського національного університету, директор Центру міжнародної безпеки та партнерства професор Маркіян МАЛЬСЬКИЙ. До речі, у 2010-2014 роках він працював у якості Надзвичайного і Повноважного Посла України в Республіці Польща, тож пояснює особливості європейської інтеграції західного регіону і України в цілому, не лише з точки зору науковця, але й з позиції дипломата.

////// Свідомо чи ні... ////

КУРС

НЕЗМІННИМ

– Маркіяне Зіновійовичу, розкажіть, будь ласка, які форми транскордонної співпраці найбільш поширені?

– Спочатку це було в одних формах, сьогодні проявляється по-іншому, зокрема, у вигляді масового заробітчанства, а також у формі спільного польсько-українського бізнесу. Слід усвідомлювати, що коли ми твердо стоїмо на позиції європеїзації України, то потрібно реалізувати всі можливості для цього, які вже є в західній Україні, напрацьовані роками, і поширити цей досвід на решту території, а ці механізми дуже прості. З одного боку, це традиції і форми транскордонної співпраці, яка почалася ще до Європейського Союзу і успішно триває донині. Західна Україна є у цьому одним з лідерів, тому що транскордонним контактам сприяє спільність мови, культури, традицій, релігій. Така спільна форма співпраці як, наприклад, малий прикордонний рух, тісно пов'язує регіони по обидва боки кордону. Слід зазначити, що це велика співпраця на рівні органів самоврядування, де відбуваються щоденні чи щотижневі контакти. Разом з тим, це активна діяльність малого і середнього бізнесу. Потім західні області навчилися використовувати різні механізми європейської підтримки такої співпраці, ми отримуємо гранти на транскордонну співпрацю, маємо величезну програму європейського союзу «Польща-Білорусь-Україна» щодо транскордонного співробітництва. Підприємці Закарпатської, Чернівецької області співпрацюють з відповідними областями Румунії, Словаччини чи Угорщини. Це і є той досвід співпраці з європейськими країнами, який необхідно переносити на інші області. Мені здається, такий процес свідомо чи не свідомо відбувається. Якщо говорити про Західну Україну, то, мабуть, не є лідерами Львівська чи Івано-Франківська, а радше Рівненщина і Житомирщина, і цей постійний контакт з країнами ЄС посувається із заходу на схід у центральні та південні області, так Україна все більше втягується в цей процес. Іншою формою є величезна кількість українських студентів, зокрема, у Польщі навчаються понад 30 тисяч молодих людей з України. Є так звана хвиля українізації польських університетів, і це також отримує різні оцінки і в Польщі, і в Україні. Мені часто доводиться виступати в університетському середовищі в Польщі, і я зауважую, що українські студенти у Польщі представляють усі регіони України, особливо зі сходу і півдня, вони успішно навчаються на бакалаврських і магістерських програмах. І цю можливість також слід використовувати.

Безумовно, говорячи про транскордонне співробітництво, слід сказати і про регіональну чи місцеву владу. Адже тут вона навчилася працювати із зарубіжними інвесторами. Попри те, що сьогодні інвестори йти в Україну не хочуть, час від часу в західному регіоні спостерігаються спалахи інвестицій: той чи інший інвестор попри всі ризики вирішує інвестувати в сільське господарство чи промисловість, тобто механізми відпрацьовані і успішно реалізуються.

– Ви працювали у Польщі тривалий час, тож знаєте, яким був шлях цієї країни до ЄС, як це було складно, і відповідно можете оцінити, якими є перспективи України щодо вступу до європейської спільноти?

– Якщо говорити стратегічно, то європейська перспектива є дуже далекою. Досвід Західної України щодо європейської інтеграції міг би стати можливістю реалізації зворотного процесу, про який багато всі політики говорять: давайте будувати Європу в Україні, а не Україні йти до Європи. Це так само неоганій

– Західна Україна – це регіон, що традиційно налаштований на європейську інтеграцію. Зокрема, про це свідчать соціологічні опитування: понад 80% західних областей позитивно сприймають перспективу вступу до ЄС. Завдяки чому формується такий високий показник, і як зробити, щоб інші регіони України також прийшли до цього?

– Ця ситуація склалася під впливом історичних, культурних і ментальних чинників, і такі цифри відображають загальну тенденцію європеїзації України, починаючи з нижчих відсотків на сході і на півдні, далі ці цифри піднімаються у центральній частині і набирають максимуму – близько 80% у західних регіонах. Без сумніву, це пов'язано з географічними положенням. Західноукраїнський регіон найменше був у складі Російської Імперії, Радянського Союзу, і найближчий до європейських сусідів, тому має свої традиції і щодо ставлення до Європи, і щодо реалізації європейських устремлінь. По-перше, це пов'язано з тим, що тут досі підтримують давні історичні і культурні зв'язки з сусідніми регіонами, а також дуже поширені родинні зв'язки із сусідніми теренами. По-друге, жителі західних прикордонних регіонів України, зокрема, що стосується кордонів зі Словаччиною, Угорщиною чи Польщею, не мають мовного бар'єру, легко спілкуються із закордонними сусідами. Крім того, залишилося багато спільного у веденні господарства, побуті, шануванні сім'ї, релігійних традицій тощо. Ці речі об'єднують нас з європейськими країнами. З власного досвіду роботи у Варшаві скажу, що через спільні історичні моменти, які ми пережили разом з поляками, нас важко розділити. Тому ми використовуємо різні механізми співпраці для того, щоби стереотипи історичного минулого перетворити на добросусідські відносини і добру співпрацю. Близькість до ЄС дає можливість багатьом нашим громадянам прикордонних областей і, зокрема, західної України, постійно контактувати, підтримувати зв'язок з громадянами Європейського Союзу.

процес, і взагалі вони цілком можуть відбуватися паралельно. З одного боку, ми будемо європейські стандарти і спосіб життя у своїй державі, а з іншого – ідемо спокійно своєю дорогою до європейської інтеграції. Тут також немає сенсу щось нове вдумувати: припинити вживати у політичному лексиконі такі слова як реформи, європейська інтеграція, а просто взяти угоду про асоціацію, чітко виконувати її і говорити з усіх високих трибун: пункт один виконано, пункт два виконано і так далі. Це стосується і безпекової ситуації, і входження до НАТО, всі ці процедури розписано, над цим багато працювала українська дипломатія, проведено сотні консультацій, підписано безліч угод, виконана велика професійна робота, де кожен відстоював свої позиції. Головне, щоб за політичними деклараціями і політичною боротьбою ми про це не забули.

– Очевидно, що сучасна система безпеки не діє належним чином. Ні держави загалом, ні люди зокрема не почуваються захищеними. З точки зору дипломата і науковця, поясніть, будь ласка, як потрібно змінити систему безпеки для її ефективності?

– Концепція безпеки сьогодні – це складне теоретичне утворення, ми звикли, що в цьому контексті йдеться, перш за все, про військову безпеку, воєнну загрозу, небезпеку від зброї масового ураження, обстрілів тощо. А світ взагалі, і світовий порядок, і система міжнародних відносин – все це постійно змінюється. Донедавна ми заважували, що поступово зникає головний гравець міжнародних відносин – держава, вона виходить зі спектру учасників, які формують світову політику. Ми все більше помічаємо, що збільшується роль міжнародних інституцій, переважає ліберальний підхід, натомість все ще маємо ідеалістичні уявлення про світовий порядок, нам здається, що міжнародні організації здатні гарантувати нам безпечний світ. У свою чергу, держави, котрі головним ставлять питання свого суверенітету, військової сили і захищають власні інтереси, потроху відходять на другий план. Як видно, ці розмови були трохи передчасні, але, тим не менше, у світі все частіше говорять, що безпека набуває інших вимірів. Проте не менш важливою є безпека кожної людини, і кожна особистість все більше відчуває себе громадянином не тільки однієї країни, але й громадянином

ЄС. А є люди, які вважають себе громадянами світу, вони легко спілкуються, без перешкод мандрують, для цього зараз є всі можливості. Тож для них поряд з безпекою держави важливе питання особистої безпеки. Тому весь час відбувається устремління в бік гуманітарної безпеки, тобто безпеки особистості. З'являються цілі концепції, зрозуміло, що військова безпека важлива, але й екологічна, продовольча, гуманітарна, енергетична безпека варті окремої уваги. Тобто поняття безпеки значно розширюється. В тих умовах, що сьогодні склалися, ми маємо подумати і про інформаційну безпеку, бо скоро нам загрожуватиме не тільки чужа зброя, не тільки хімічні речовини, неякісна їжа, але й страшна інформація, яка щодня на нас звалюється медіа. Крім цього, відбуваються

фундаментальні зміни в самій системі безпеки. Після Другої світової війни ми зрозуміли, де були основані наші загрози і що робити для організації безпеки. Світова спільнота створила інституції, які гарантують безпеку в регіональному чи глобальному плані. Проте ці інституції статичні, існують в тому самому форматі і з тими ж завданнями, з якими їх створювали, а виклики і загрози вже давно інші. Створені колись інституції не можуть ефективно реагувати на сучасні проблеми. На це не здатні ні Рада безпеки ООН, яку тільки збираються реформувати, ні ОБСЄ, і навіть НАТО, що створювався із зовсім іншою метою, аніж ті цілі, які стоять перед ним зараз.

– Як можна описати нинішній світ, що так змінився за останні кілька років?

– Ми звикли до післявоєнного світового порядку, а зараз ми вийшли з біполярного світу, де війна не починалася, бо один одного боявся. Нинішні процеси пояснити дуже важко. У 90-ті роки ХХ століття ми жили в ліберальній ейфорії і вірили, що світ такий спокійний, що змін не може бути: Союз розпався, країни живуть на основі добросусідських стосунків, ніхто

не міг уявити, що одна держава в центрі Європи буде забирати в іншій державі шматки території, а інша не зможе на це реагувати, бо слабка і неорганізована, це був перший шок. Світ ХХІ століття, що ніби-то став мудрішим з більше розвинутою наукою, виявився більш небезпечним за кінець ХХ століття. Процеси, що видавалися позитивними, мають деструктивну дію. Скажімо, як оцінити поширення демократії на схід? Це позитивний момент чи негативний? Зрозуміло, що в рамках наших цінностей це позитивний крок, але виявилось, що у суспільствах на схід від нас чи на південь не сприймають наших цінностей. Тут є велика проблема, тому сподіваємося, що НАТО буде виробляти свою концепцію, оцінювати загрози, розклад глобальних сил. Конфлікт в Україні показав, що є протиріччя між заходом і сходом, захід уособлюється з ЄС і США, схід – з Росією. Проте основні гравці намагаються бачити і Сирію, і Арабський світ, але забувають про Індію, Китай та інші держави. А потрібно передбачати і їхні дії та вплив. Сьогодні система безпеки стала вразливішою, а якщо система розвивається і ускладнюється, то з'являється загроза, що порушення одного навіть маленького елемента руйнує всю систему. Так само як з механізмами, коли на машині було їхати легко, бо все, що зламалося, можна було зупинившись полагодити наявними інструментами, а зараз згорів один запобіжник і все – ти безсилий щось відіяти. Так само і з системою безпеки.

У непростий час відзначатиме Україна своє 25-річчя. Нині кожен громадянин держави відчуває на собі економічну скруту, небезпеку війни і напругу в усіх сферах життя. Проте країна іде обраним шляхом, сподіваючись, що саме цей вибір гарантує безпеку і поверне мир. І кожен громадянин робить свій маленький внесок у цей поступ. Обравши курс на європейську інтеграцію і приєднання до Північноатлантичного альянсу, послідовно крок за кроком держава прямує до мети. Цього року Україна вдало виконала всі умови в рамках плану дій для візової лібералізації і сподівається на запровадження безвізового режиму з Європейським союзом, а також отримала безпрецедентну підтримку Альянсу у Варшаві. Підтримка міжнародних партнерів особливо необхідна для успіху української держави у досягненні миру. Адже лише сильна країна може стримати агресора, тому дуже важливо, щоб міжнародні партнери допомагали нам стати сильними в усіх відношеннях – політичному, економічному і військовому, аби й надалі тримати курс на зближення. К

Підготували Леся МЕДВЕДЕНКО та Ольга МІРОШНИЧЕНКО

ДОВІДКА

За даними опитування соціологічної служби Центру Разумкова, проведеного навесні 2015 року, на заході України вступ до ЄС підтримують 81,7% населення, в Центрі 58,2% респондентів позитивно сприймають проєвропейські устремління держави.

Натомість на сході та Донбасі більше тих, хто виступає проти вступу (відповідно 45,3% і 53,0%), а на півдні частки тих, хто виступає за і проти вступу, статистично значуще не відрізняються (відповідно 33,6% і 38,8%).

За вступ України до НАТО у західному регіоні проголосували б 73,4% респондентів, у центрі – 48,8%, у південній частині – 22,8%, у східному регіоні – 29%, на Донбасі – відповідно 21,5%.

**ТРЕБА ПРОСТО
ВЗЯТИ УГОДУ ПРО
АСОЦІАЦІЮ, ЧІТКО
ВИКОНУВАТИ ЇЇ І ГОВОРИТИ
З УСІХ ВИСОКИХ
ТРИБУН: ПУНКТ ОДИН
ВИКОНАНО, ПУНКТ
ДВА ВИКОНАНО І ТАК
ДАЛІ. ЦЕ СТОСУЄТЬСЯ
І БЕЗПЕКОВОЇ СИТУАЦІЇ,
І ВХОДЖЕННЯ ДО
НАТО, БО ВСІ ЦІ ПРОЦЕДУРИ
РОЗПИСАНО,
ВИКОНАНА ВЕЛИКА
ПРОФЕСІЙНА РОБОТА.**

ЗАРАДИ БЕЗПЕКИ

Цього літа мешканці польсько-українського прикордоння відчули, наскільки вони залежні від кордону і можливості вільно пересуватися.

З 04 липня відповідно до дипломатичної ноти Міністерства закордонних справ Республіки Польща було призупинено малий прикордонний рух між Україною та Польщею в частині, що стосується в'їзду та перебування на території Польщі мешканців прикордонних районів України, у яких є дозволи, видані відповідними органами Республіки Польща. І хоча призупинення введено лише на місяць і має об'єктивні причини, зокрема, це пов'язано з посиленням заходів безпеки під час приїзду до Польщі Понтифіка, Саміту НАТО у Варшаві і Світовими днями молоді у Кракові, для українців такі обмеження несуть значні незручності і фінансові втрати. Не таємниця, що малий прикордонний рух годує більшість сімей прикордоння, люди їздять і на роботу, і за покупками, і вирішують бізнесові справи, перетинаючи кордон на підставі відповідних спеціальних дозволів.

У зв'язку з обмеженням громадян України, які перетинали кордон з Польщею за спеціальними дозво-

лами в рамках малого прикордонного руху, могли перетнути кордон тільки на загальних підставах та за документами, визначеними польською стороною (паспортні документи та віза). Зазначені обмеження стосуються також громадян України зі спеціальними дозволами, які слідують на територію Польщі транспортними засобами на польських реєстраційних номерах та повинні перетинати державний кордон кожні п'ять днів.

Попри те, що Держприкордонслужба України доклала всіх зусиль, аби знизити напруженість на кордоні з Республікою Польща, і проводила комплекс інформативних та превентивних заходів, мешканці прикордоння були невдоволені і місцеві громади навіть виступили з акціями протесту щодо таких обмежень, зокрема блокували траси до пунктів пропуску «Шегині», «Краковець» і «Рава-Руська». Однак сьогодні заходи безпеки є надзвичайно важливими, тож українцям довелося чекати до 2 серпня, поки не закінчиться термін обмежень.

Ці події продемонстрували, наскільки важливий малий прикордонний рух для повсякденного життя мешканців прикордоння і змусив замислитися над необхідністю компромісу і більш конструктивної взаємодії двох держав на кордоні. К

У зв'язку з обмеженням громадян України, які перетинали кордон з Польщею за спеціальними дозволами в рамках малого прикордонного руху, могли перетнути кордон тільки на загальних підставах та за документами, визначеними польською стороною (паспортні документи та віза).

УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Як і очікувалось, на саміті НАТО у Варшаві було наголошено на підтримці України. У НАТО впевнені, що «незалежна, суверенна і стабільна Україна, твердо віддана демократії та верховенству права, є ключем до євроатлантичної безпеки». Головний результат для України на саміті НАТО у Варшаві полягає в ухваленні Комплексного плану підтримки нашої держави. Відповідно до цього документа, Україна отримує найбільшу в історії НАТО допомогу. План передбачає структурну реформу Збройних Сил України та системи командування, оптимізацію логістики та спільні тренування, закупівлю обладнання та навчання його експлуатації, переорієнтування оборонно-промислового комплексу на стандарти НАТО. Загалом у тексті розписані 40 пунктів співпраці та допомоги.

Представники країн-членів НАТО висловили одностайність у засудженні дій РФ. До дестабілізуючих дій та політики Росії в НАТО відносять: нелегітимну анексію Криму, яку в Альянсі ніколи не визнають і яку закликають припинити; порушення суверенних кордонів шляхом застосування сили; навмисну дестабілізацію на сході України; масштабні раптові навчання бойових підрозділів поблизу кордонів країн Альянсу, неодноразові порушення повітряного простору НАТО.

Крім того, документи, що були прийняті в ході саміту, дозволяють стверджувати, що в Альянсі є і розуміння того, що на цей час Україна – чи не єдина держава, яка має унікальний досвід протистояння одній з найпотужніших у військовому відношенні країн світу. Учасники саміту свідомі того, що українські військові підрозділи вирішували та продовжують вирішувати завдання щодо

захисту та оборони власної території в умовах, в яких у самому Альянсі не мали змоги перебувати: активного застосування засобів радіоелектронної боротьби, всебічного використання безпілотних літальних апаратів та різноманітних засобів ураження, в тому числі великокаліберних артилерійських систем та реактивних систем залпового вогню. Цей досвід є дуже затребуваний Альянсом і буде ним адаптуватись через програми спільних навчань.

Зокрема, процес військово-технічного співробітництва було обговорено в рамках зустрічі, що відбулася під час саміту. Міністр оборони України Степан Полторак та міністр національної оборони Польщі Антоній Мацеревич підписали відповідний Протокол, яким передбачено створення робочої групи з питань військово-технічного співробітництва. Ця група діятиме в рамках українсько-польської Міжуря-

дової комісії з питань економічного співробітництва. Генерал армії України Степан Полторак подякував уряду Польщі за допомогу в організації реабілітації та лікування українських військових, що отримали поранення на сході України. У свою чергу, міністр національної оборони Польщі Антоній Мацеревич наголосив, що співробітництво між двома оборонними відомствами не обмежується лише багатонаціональною бригадою. «Ми мусимо відпрацювати алгоритм спільного протистояння гібридним загрозам та викликам, які виникають на нашому шляху» – зазначив він. Також у ході зустрічі було обговорено питання подальших спільних дій щодо підготовки Литовсько-Польсько-Української бригади. Також сторони обговорили подальші спільні навчання на базі Міжнародного центру миротворчості та безпеки у Львівській області, які заплановано провести вже цієї осені. К

Багатонаціональні військові навчання «Сі Бриз» проводяться на території України з 1997-го року відповідно до «Меморандуму про взаєморозуміння та співробітництво з питань оборони та військових відносин» між Міноборони США та України від 1993-го року.

Цього року в навчаннях брали участь 16 країн. Серед них, окрім фундаторів – України та США, Болгарія, Велика Британія, Греція, Грузія, Італія, Іспанія, Литва, Молдова, Норвегія, Польща, Румунія, Туреччина, Швеція і Фінляндія. До заходів були залучені понад 25 бойових кораблів, катерів та суден забезпечення від ВМС ЗСУ, ДПСУ, ВМС США, ВМС Румунії і ВМС Туреччини, близько 20 літаків і вертольотів, понад 140 одиниць спецтехніки.

SEA BREEZE

2016

За відгуками організаторів цьогорічні навчання пройшли успішно та продуктивно. Здебільшого відпрацьовували нові форми співпраці, зокрема, планування і тактичні розрахунки міжнародного штабу навчань із дотриманням стандартів НАТО, десантування «корабель – берег» на морській та річковій ділянці, безпарашутне десантування бійців спецпідрозділу в море з гелікоптера.

Вперше за всі роки до Одеси прибули два бойові судна Військово-морських сил США. На одному з них, а саме десантному кораблі WhidbeyIsland відбулося урочисте закриття українсько-американських навчань. Як зазначив командувач ВМС України віце-адмірал Ігор Воронченко, навчання «Сі Бриз-2016» продемонстрували готовність штабів і сил країн-партнерів спланувати і провести багатонаціональну операцію з безпеки в кризовому регіоні за стандартами НАТО. Також командувач наголосив на стабілізації обстановки в Чорноморському регіоні.

У свою чергу, керівник навчань від американської сторони капітан першого рангу Річард Дромерхаузер заявив, що особисто для нього було честю брати участь у навчаннях Sea Breeze-2016.

– Спільними зусиллями ми відмінно виконали всі поставлені завдання. І це завдяки тому, що багато країн займалися їх плануванням і проведенням. За цей час ми встигли налагодити дружні стосунки та знайти взаєморозуміння між військовослужбовцями, – заявив Дромерхаузер.

Варто зауважити, що за умовами навчань виконання кожного елемента доручалося різним учасникам. Кожен міг себе проявити не тільки як вправний виконавець, а й як розсудливий керівник, що розподіляє завдання з урахуванням сил та можливостей кожного учасника тактичної групи. Так, в одному з елементів, корабель Морської охорони «Григорій Куроп'ятников» керував маневрами восьми кораблів іноземних флотів класу фрегат та есмінець. Елемент було виконано на відмінно.

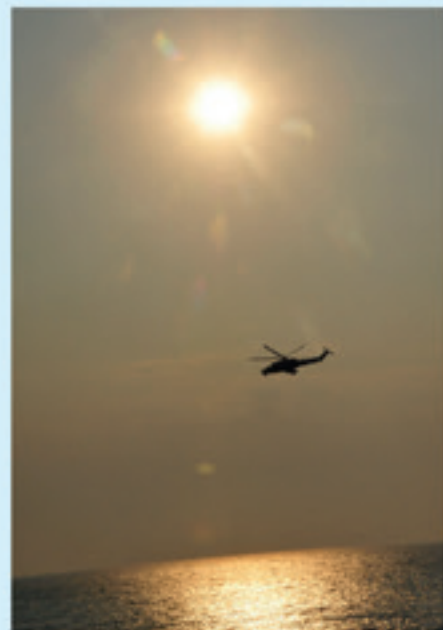
Також у кульмінаційній частині навчань вийшли в море кораблі Морської охорони Держприкордонслужби «Павло Державін», «Поділля» і катер Морської охорони «Балаклава». Вони виконували раптові навчально-бойові завдання у складі двох міжнародних тактичних груп.

Начальник управління організації морської охорони Департаменту охорони державного кордону Адміністрації Держприкордонслужби капітан 1 рангу Владислав Смірнов зазначив, що навчання «Сі Бриз» уже стали традиційними для українських вартових морського рубежу.

– Ми з кожним роком підвищуємо свою майстерність і збільшуємо кількість сил та засобів, що беруть участь у навчаннях.

ВПЕРШЕ ЗА БАГАТОРІЧНУ ІСТОРІЮ МІЖНАРОДНИХ НАВЧАНЬ «SEA BREEZE-2016» ПРОЙШЛИ НА РІЧЦІ ДУНАЙ. ГОЛОВНИМ ЗАВДАННЯМ ЦЬОГО ЕТАПУ СТАЛО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД НЕЗАКОННИХ ФОРМУВАНЬ ЗАХОПЛЕНОГО УМОВНОГО МІСТА.

Цього року ми відпрацювали безпарашутне десантування особового складу відділу спецдії на воді. Провели спільні дії з кораблями ВМС України і Румунії, відпрацювали елементи пошуку і порятунку людей на воді, здійснювали огляд підозрілих суден. Дії особового складу Морської охорони Держприкордонслужби оцінюю добре. Звичайно, існують питання, над якими треба працювати. Проте непорозумінь і декордації спільних дій з іноземними партнерами вже немає, – зазначив Владислав Смірнов.

Вперше за багаторічну історію міжнародних навчань Sea Breeze-2016 пройшли на річці Дунай. Головним завданням цього етапу стало звільнення від незаконних формувань захопленого умовного міста та, в першу чергу, його стратегічних об'єктів.

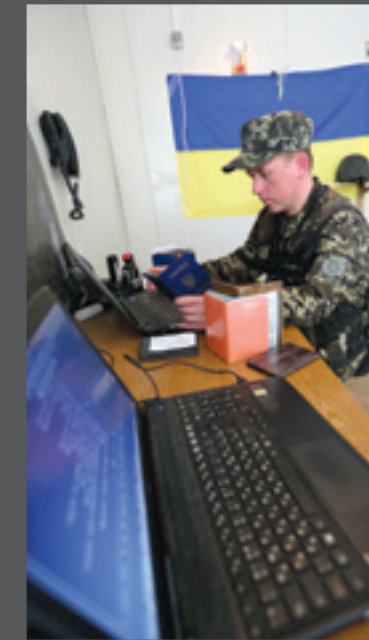
Перед загальним десантуванням з корабля ВМС України «Юрій Олефіренко» на берег висадилася морська піхота з кораблів та катерів Держприкордонслужби. Саме ці групи взяли під контроль морський порт та забезпечили безпечну висадку основних сил. Після чого колона військової

техніки рушила до аеропорту для підтримання сил, що провели десантування на територію аеропорту. За умовами навчань під час руху на них чекали засідки, з якими військові впоралися та продовжували рух до аеропорту.

Традиційно на завершення морської фази навчань Sea Breeze-2016 кораблі-учасники пройшли спільним строєм із розгортанням національних прапорів. **к**

Наталія ГУМЕНЮК,
фото Олександра ШЕПЕЛЄВА

ІНТЕРПОЛ

СТАТУС: ДОСТУПНИЙ

З ВЕРЕСНЯ МИНУЛОГО РОКУ УКРАЇНА СТАЛА ПОВНОЦІННОЮ ЧАСТИНОЮ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ РОЗШУКУ ЗЛОЧИНЦІВ. ПЕРЕДУСІМ ЗАВДЯКИ ЦЬОМУ ЛЕГШЕ ВІДСЮВАТИ ЗЛОВМИСНИКІВ. ПЕРЕВАГА НОВОВВЕДЕННЯ В ТОМУ, ЩО РОЗШУКУВАНИХ ІНТЕРПОЛОМ ПРИКОРДОННИКИ ЗАТРИМУЮТЬ ОДРАЗУ ПРИ СПРОБІ ПЕРЕТНУТИ РУБІЖ. РАНІШЕ КОЛЕГИ-ПРАВООХОРОНЦІ ОКРЕМО НАДСИЛАЛИ ПРИКОРДОННИКАМ ОРІЄНТУВАННЯ НА ТОГО ЧИ ІНШОГО ГРОМАДЯНИНА, ТЕПЕР ПЕРЕВІРИТИ СТАТУС ОСОБИ СТАЛО МОЖЛИВИМ ЗА ЛІЧЕНІ ХВИЛИНИ. ЩОПРАВДА, ПОКИ ДО СИСТЕМИ ПІДКЛЮЧЕНО ЛИШЕ ЧАСТИНУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПУНКТІВ ПРОПУСКУ. ПРОТЕ ПРОЙДЕНИЙ ЕТАП РОБОТИ З НЕЮ ЗАСВІДЧИВ ОЧЕВИДНИЙ ЕФЕКТ.

Торік протягом липня-серпня між Адміністрацією Держприкордонслужби, Міністерством внутрішніх справ та Генеральним секретаріатом Інтерполу було розгорнуто захищений канал зв'язку, проведено монтажно-налагоджувальні, інсталяційні роботи та авторизацію працівників для користування автоматизованими банками даних. На сервері Адміністрації Держприкордонслужби було розроблено та встановлено системно-програмне забезпечення, яке дало можливість працювати з ними в пунктах пропуску в онлайн-режимі. Робота відомства з новим інформаційним ресурсом дає непоганий результат – виявлено чимало осіб, які перебували у розшуку, і таких, що становили інтерес для правоохоронних органів. Загалом за перше півріччя цього року за базами даних Інтерполу співробітники Держприкордонслужби реалізували понад тисячу спрацювань.

12 липня цього року в аеропорту «Бориспіль» під час перевірки на громадянина Нідерландів спрацювала база даних Інтерполу. Порушника, який прибув з Бангкока, розшукували за шахрайство правоохоронці Угорщини. Його передано співробітникам поліції.

У середині липня цього року в пункті пропуску «Старокозаче» прикордонники Білгород-Дністровського загону затримали молдаванина, якого розшукують австрійські правоохоронці за вчинення розбою. На автомобілі Volkswagen він прямував до Одеси. Під час перевірки на нього спрацювала база даних Інтерполу. Чоловік помітно нервував, тож прикордонники вирішили оглянути ще і його речі, задіявши службового собаку, який у портмоне винюхав марихуану.

INTERPOL

ОБ'ЄДНАННЯ 190 ДЕРЖАВ

Інтерпол (Interpol) – скорочена назва Міжнародної організації кримінальної поліції. Основне її завдання полягає в об'єднанні зусиль національних правоохоронних органів країн-учасниць у боротьбі із загальною кримінальною злочинністю. З-поміж інших основних напрямів діяльності: координація міжнародного розшуку, боротьба з торгівлею людьми, організованими злочинними угрупованнями, контрабандою наркотиків, злочинами у сфері економіки та високими технологіями, а також діяльністю фальшивомонетників, підробкою цінних паперів та дитячою порнографією. Останнім часом велика увага приділяється громадській безпеці й боротьбі з тероризмом.

Інтерпол — друга у світі міжнародна міжурядова організація за кількістю країн-членів після ООН. Штаб-квартира розташована у французькому Ліоні. Нині Інтерпол об'єднує 190 держав, включаючи Україну, які фінансують організацію на суму 59 мільйонів доларів шляхом щорічних внесків. Україна стала членом Міжнародної організації кримінальної поліції у листопаді 1992 року.

Незважаючи на досить широке формулювання завдань, рамки функціонування Інтерполу чітко обмежені. Статут організації забороняє будь-яку діяльність або втручання у справи політичного, військового, релігійного або расового характеру.

ЕФЕКТИВНА БЕЗПЕКА

УКРБЮРО ІНТЕРПОЛУ СИСТЕМАТИЧНО ПРОВОДИТЬ ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА РОЗШИРЕННЯ ПЕРЕЛІКУ КОНТРОЛЬНО-ПРОПУСКНИХ ПУНКТІВ, ПІДКЛЮЧЕНИХ ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ІНТЕРПОЛУ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ. ЗАБІГАЮЧИ НАПЕРЕД, СКАЖЕМО, ЩО ЗАГАЛОМ ФАКТ ПІДКЛЮЧЕННЯ ЗНАЧНО ПРИМНОЖИВ СПІВРОБІТНИЦТВО ПРИКОРДОННИКІВ ТА ІНТЕРПОЛУ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ, РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ТА Й РОБОТИ ДОДАВ. АБИ ТРОШКИ ВНИКНУТИ В ЦЕЙ ПРОЦЕС РЕДАКЦІЯ НАШОГО ВИДАННЯ ЗВЕРНУЛАСЯ ДО ПЕРШОГО ЗАСТУПНИКА НАЧАЛЬНИКА РОБОЧОГО АПАРАТУ УКРБЮРО ІНТЕРПОЛУ ЄВГЕНА ПАНІОТОВА ІЗ ПРОХАННЯМ ПРОКОМЕНТУВАТИ СТАН СПРАВ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ НА ДЕРЖАВНОМУ РУБЕЖІ МЕХАНІЗМУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ.

Прикордонні пункти пропуску можуть виявляти людей в момент перетину рубежу. Виявляти яким чином? Як приклад – «червона картка». Якщо людина перебуває в розшуку, у прикордонника при скануванні паспорта відкривається червоне віконце. Людину відводять на другу лінію перевірки, одночасно виходячи на контакт з нашим черговим. Він робить детальнішу звірку ще раз по базі, дає запит в ту країну, яка оголосила особу в розшук, щоб підтвердити або спростувати інформацію. Як це відбулося на нашій діяльності? Чесно кажучи, неймовірним сплеском роботи. Нещодавно підбивали підсумки за останні місяці, перевірили навантаження із документообігу. Бюро Інтерполу переважно здійснює інформаційний обмін, а це документи, запити, відповіді, відбитки, ДНК. Тобто ми розшукуємо людей, пе-

– Євгене Костянтиновичу, які особливості роботи з банком даних Інтерполу? Наскільки розширено перелік контрольно-пропускних пунктів, підключених до інформаційних ресурсів Вашої організації за майже рік співпраці?

– Станом на початок липня 45 пунктів вже підключені, і до кінця цього року планується розширити цей список до 118. Взагалі ж заплановано поки що підключити до системи 157 підрозділів.

Скажу, що тема відкриття доступу правоохоронцям порушувалася на моїй пам'яті з року 2005-го. Ініціатива була запропонована колегами з нашого центрального офісу – Генерального секретаріату Інтер-

полу. На початку 2000-х були розроблені технології, що дозволяють надавати доступ до баз даних мало не всім правоохоронцям. Торік дочекалися цієї події. З технологічної точки зору співробітники Держприкордонслужби в межах своєї інформаційної системи можуть отримувати доступ до бази даних Інтерполу. В одному банку даних акумулюється вся інформація про людей, які перебувають у розшуку у всіх країнах світу. Всі держави-члени Інтерполу мають можливість користуватися нею для розшуку підозрюваних, які, за їхньою інформацією, виїхали або могли виїхати за кордон, і кожна з них має право внести туди свій сегмент інформації.

RED NOTICE

«Червоне повідомлення» (Red Notice) випускає Генеральний секретаріат Інтерполу на підставі запиту держави. У ньому викладено основні дані на того, хто, як запевняє поліція країни, що надіслала «повідомлення», вважається злочинцем.

Слід сказати і про те, що не всі «червоні повідомлення» є публічними. Із позначкою Diffusion національні поліцейські органи автоматично вносять дані особи в глобальну базу даних Інтерполу. Такий вид повідомлення, що вибірково відправляється певній кількості держав і не є публічним, Інтерпол вважає менш формальним.

«Червоне повідомлення» – це не міжнародний ордер на арешт. Країна, яка отримала «повідомлення» по каналах Інтерполу, сама вирішує, як вчинити. Деякі держави зовсім не вважають її легальною підставою для арешту. Проте багатьох підозрюваних осіб спочатку все ж заарештовують, а потім починають розбиратися. Іноді довго. І тільки суд вирішує, екстрадувати арештованого чи ні. До речі, декілька років тому Інтерпол піддався жорсткій критиці міжнародної правозахисної організації Fair Trials International за те, що дозволяє диктаторським режимам використовувати систему «червоних карток» для політичної вендети. Звіт організації підкреслив, що міжнародна поліція часто механічно схвалює подібні вимоги від країн з порушеннями прав людини. У відповідь Інтерпол пообіцяв вивчати такі прохання ретельніше.

ревіряємо інформацію у кримінальних провадженнях. Причому обслуговуємо як наші правоохоронні підрозділи, так і закордонні. Бюро Інтерполу звертається до нас – організуємо перевірки в Україні, звертаються наші правоохоронці – взаємодіємо із закордонними. Останні півроку порівняно з минулим роком у нас майже вдвічі збільшився обсяг роботи. За минулий рік здійснили 18 тисяч перевірок, а в поточному році – 34 тисячі.

Що стосується статистики взаємодії з Держприкордонслужбою, то для порівняння слід сказати, що з вересня по грудень 2015 року, коли запустили систему, відбулося 1007 контактів інформаційного обміну, тоді як за цей же період в 2014 році – всього 17. Порахували і період першого півріччя 2015 року, коли не було доступу до бази даних, – 50 інформацій-

них контактів, а за такий самий період у 2016 році отримали цифру 1723 у зв'язку з підключенням.

Варто зазначити, що не кожен контакт – це затримання конкретної людини. Наприклад, деякі випадки виявлення прикордонниками – це збіг даних. Трапляється, під час перевірки спрацьовує база даних – ім'я та прізвище тотожні, навіть рік може бути той самий, а різниця – у даті народження. Знову ж таки, між нашими структурами триває постійний обмін інформацією – уточнюємо, та чи не та особа, затримувати її чи ні. Якщо ж людину затримують, ми продовжуємо взаємодіяти – поки вона під вартою, поки готуєть-

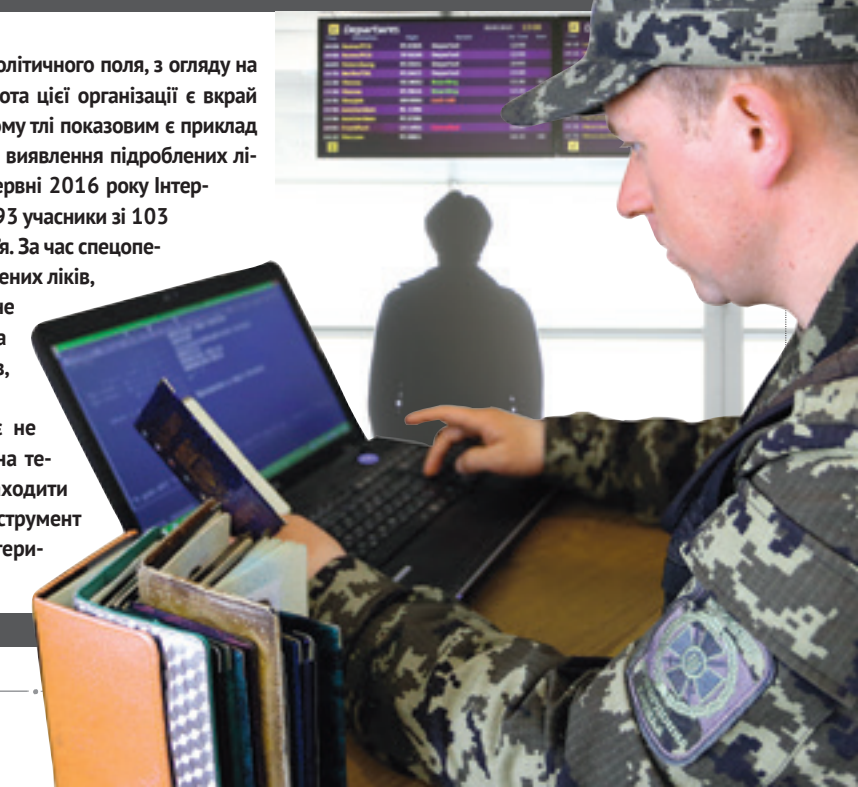
ся екстрадиція і поки вона відбудеться. Тобто вищезгадану цифру 1723 контакти одразу можна помножити на два або на три – настільки наскільки збільшується інформаційний обмін.

Красномовними є приклади статистики затримання злочинців, що збільшилася в декілька разів. Якщо взяти перше півріччя 2015 року, протягом якого було встановлено на території України 16 таких осіб, то за аналогічний період цього року – вже 136. У минулому році було екстрадовано 10, в цьому році – 25 осіб. Ефект від підключення пунктів пропуску до бази даних Інтерполу – очевидний. А ефективність у цьому випадку – це передусім безпека

Та попри згаданий факт, коли діяльність Інтерполу стосується політичного поля, з огляду на високий рівень кримінальної злочинності у багатьох країнах, робота цієї організації є вкрай необхідною. Хоча організація не афішує своїх досягнень, та на цьому тлі показовим є приклад вже традиційної для Інтерполу комплексної операції «Панагея» із виявлення підроблених лікарських засобів і товарів, небезпечних для людського життя. У червні 2016 року Інтерпол поділився результатами дев'ятої операції, в якій взяли участь 193 учасники зі 103 країн, зокрема правоохоронці й працівники сфери охорони здоров'я. За час спецоперації було проведено 393 арешти по всьому світу, а вартість вилучених ліків, серед яких підроблені засоби від раку, стоматологічне й хірургічне обладнання, а також неякісні набори діагностування ВІЛ, становила 53 мільйони доларів. Крім того, була припинена робота 4932 сайтів, що займалися незаконним продажем фармацевтичних препаратів.

Використання інструменту банків даних Інтерполу дозволяє не лише виявляти осіб, які вчинили кримінальні правопорушення на території іноземних держав та перебувають у розшуку, а також знаходити людей, які підлягають ідентифікації та безвісти зниклих. Цей інструмент містить також інформацію про наступні факти, що мали місце на території держав-членів Інтерполу (Див. довідку).

держави. Люди подорожують, і злочинці в тому числі. А при наявності такого інструменту як доступ до баз даних Інтерполу, виявлення небезпечних людей саме на кордоні є найдієвішим.

Те ж саме відбувається і в Європі. У них є аналогічні банки даних. Якщо людина проскочить у нас – не прослизне у них. Проскочить там – не пропустять тут. Знову ж, наприклад, розшукується громадянин України за кордоном за вчинення злочинів. За законом Україна не видає своїх громадян. Однак якщо громадянин сам забажає поїхати в іншу державу, його там затримують і притягнуть до відповідальності. Коли така людина виїжджає за рубіж, прикордонники бачать її в міжнародному розшуку, – їдьте, ваше право. На такому ж кордоні зарубіжні колеги перевірять її по базі й «визьмуть».

– Як тепер справляється з таким обсягом роботи? Чи планується розширення штату співробітників?

– Звичайно, хотілося б. Якщо зараз працює 45 пунктів, і ми маємо такий результат, то коли до кінця року підключать 118, ми дещо спантеличені тим, як усе досягнути. З огляду на факт реформи в поліції – Інтерпол на третину не укомплектований. Зараз людей будуть тільки-но підбирати, призначати. Питання оптимізації постало дуже гостро: якщо при зменшенні штату на третину документообіг злетів удвічі, то що буде через півроку або рік, коли обсяг ще зросте?

– Чи можете навести декілька прикладів цікавих затримань, які стали можливими завдяки оперативній інформації від прикордонників?

– Якихось особливих виділити не може. Вони всі для нас такі, незалежно від того, вкрала людина тисячу або мільйон доларів. Щодо всіх процедура однакова. Приміром, ось (показує товсту підшивку паперів) справа щодо чоловіка, який займався наркотиками, розшукуваний Литвою за незаконне придбання наркотичних і психотропних речовин та їх поширення у великих обсягах. Його затримали в лютому в бориспільському аеропорту, а наприкінці травня видали Литві.

БАЗИ ДАНИХ ІНТЕРПОЛУ МІСТЯТЬ ВІДОМОСТІ НЕ ЛИШЕ ПРО РОЗШУК, А Й ПРО ЛЮДЕЙ, ЯКІ АБО ЗАРАЗ, АБО В МИНУЛОМУ ЗАЙМАЛИСЯ ЗЛОЧИННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ, АЛЕ НЕ ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД СЛІДСТВОМ, НАПРИКЛАД, ЗЛОДІЇ В ЗАКОНІ, ЧЛЕНИ ЗЛОЧИННИХ І ТЕРОРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

Другий приклад – громадянка Нідерландів, уродженка Туреччини затримана в Борисполі, підозрюється в тероризмі, брала участь у підборі та підготовці людей. Зараз вона перебуває в Україні, питання про її видачу – на стадії вирішення.

Так би мовити, «свіжак» – у червні в Харкові був затриманий громадянин Російської Федерації, підозрюваний у тероризмі та участі в терористичних групах. Зараз оформляється його екстрадиція. І таких випадків – сотні. Там і терористи, вбивці, ґвалтівники, шахраї.

Ми кожного тижня підбиваємо підсумки роботи. Приміром, протягом минулого тижня із позитивів – 18 хіт-влучень по людах, з них 7 – затримання в пунктах пропуску на кордоні. Триває постійний процес, і залучення нового механізму однозначно показало свою результативність.

– Як вбачаєте подальші напрями удосконалення співробітництва?

– Зараз особливо гостро дають про себе знати і тероризм, і незаконна міграція, і поширення наркотиків. Через що найближчим часом планується цілком «перекрити» кордон, відкривши доступ до баз даних Інтерполу всім пунк-

там пропуску. Від цього виграють всі. Не тільки наші колеги за кордоном, які шукають своїх бандитів. Виграємо і ми, тому що це, передусім, наша безпека. Адже бази даних Інтерполу містять відомості не лише про розшук, а й про людей, які або зараз, або в минулому займалися злочинною діяльністю, але не перебувають під слідством, наприклад, злодії в законі, члени злочинних і терористичних організацій. Це інструмент не тільки для

ДОВІДКА

- **Викрадені/втрачені ідентифікаційні документи, а також викрадені/втрачені бланки адміністративних документів. Зараз розміщено інформацію про 14,5 млн документів, серед яких 75,8 тис. внесені Україною.**
- **Викрадені транспортні засоби. Сьогодні тут значиться 4,6 млн авто, серед яких 10,4 тис. оголошені в міжнародний розшук Україною.**
- **Викрадені твори мистецтва, предмети антикваріату, інші культурні цінності.**
- **ДНК, вилучені з місць вчинення злочинів та від злочинців.**
- **Відбитки пальців рук з місць вчинення злочинів.**
- **Порнографічні зображення із залученням неповнолітніх.**

затримання людини, а й для виявлення злочинних зв'язків. Є інформація у поліції країни, вона вибірково виставляє дані про цих людей у базу даних Інтерполу для ведення спостереження. Людина перетинає кордон, правоохоронці отримують інформацію. Наприклад, член міжнародного злочинного угруповання «світиться» у базі, за кордоном же правоохоронці можуть відстежити, що він перетнув рубіж, куди далі прямує. Вони у своїй справі людину розкручують, збирають інформацію.

У базі даних Інтерполу є розділ даних про викрадені, загублені паспортні документи. Прикордонники теж до цієї бази мають доступ. Це інструмент для виявлення паспортів з переклеєними фото. Хоча, що стосується спрацювань, багато

випадків насправді – непорозуміння. За нашим законом, якщо втрачено паспорт, потрібно заявити в Державну міграційну службу, і з цього моменту він вважається недійсним. Питання потребує додаткового врегулювання, тому що 90 відсотків громадян, які гублять закордонні паспорти, через якийсь час їх знаходять і з ними намагаються їздити далі. А на кордоні такі документи затримують. Через це відбувається паперова тяганина – потрібно все перевіряти ще раз. Це і прикордонникам, і нам – зайва робота.

Можливо, в майбутньому можна було б спростити документообіг, зменшити за рахунок того, щоб, наприклад, дати прикордонникам трохи більше самостійності у прийнятті рішень. Особу встановили –

злочинець чи ні, схожий чи ні. Вони нас завжди перевіряють, ми ще раз перевіряємо, купа паперів приходить.

З іншого боку, за правилами Інтерполу національне бюро має цілковито контролювати користування базами даних усіх правоохоронців в країні. Наприклад, ми фактично відповідальні за порядок доступу до баз даних у прикордонників, як вони перевіряють, хто конкретно отримує доступ, як вони ним користуються. А у нас в цьому плані на міжвідомчому рівні питання ще цілком не врегульоване.

Також важливий момент – розширення мережі підключених до банку даних пунктів пропуску на кордоні, у зв'язку з яким у плані перспективного розвитку взаємин потрібно було б напрацювати спільні методи, інструкції, щоб у майбутньому впоратися з масивом можливих затримань.

Однак попри труднощі, усе, що відбувається зараз у зв'язку з нововведенням, – це дуже правильно, самі бачите. Десятки людей, яких затримали на кордоні останнім часом, потрапили б в Україну, і можна лише припустити, скільки злочинів запобігли правоохоронці тільки завдяки підключенню до бази даних Інтерполу. І добре, що почин набирає обертів. Проте для налагодження його повноцінного функціонування, зрозуміло, потрібен час. ☒

ЗАРАЗ ОСОБЛИВО ГОСТРО ДАЮТЬ ПРО СЕБЕ ЗНАТИ І ТЕРОРИЗМ, І НЕЗАКОННА МІГРАЦІЯ, І ПОШИРЕННЯ НАРКОТИКІВ. ЧЕРЕЗ ЩО НАЙБЛИЖЧИМ ЧАСОМ ПЛАНУЄТЬСЯ ЦІЛКОМ «ПЕРЕКРИТИ» КОРДОН, ВІДКРИВШИ ДОСТУП ДО БАЗ ДАНИХ ІНТЕРПОЛУ ВСІМ ПУНКТАМ ПРОПУСКУ. ВІД ЦЬОГО ВИГРАЮТЬ ВСІ. НЕ ТІЛЬКИ НАШІ КОЛЕГИ ЗА КОРДОНОМ, ЯКІ ШУКАЮТЬ СВОЇХ БАНДИТІВ. ВИГРАЄМО І МИ, ТОМУ ЩО ЦЕ, ПЕРЕДУСІМ, НАША БЕЗПЕКА.

Спілкувалася ТЕТЯНА ФІЛІПЕНКО

ВОНИ ЗАВЖДИ ПОРЯД. ДІЛЯТЬ З НАМИ РАДІСТЬ І ГОРЕ, ЩИРО ТІШАТЬСЯ І СУМУЮТЬ. НАДІЙНІ, ЧЕСНІ, САМОВІДДАНІ. ВСІ РІЗНІ ТА ОДНАКОВО ЄДИНІ У СПРАВЖНІЙ ЛЮБОВІ ДО НАС – ЛЮДЕЙ. ТАК, МИ ГОВОРИМО ПРО СОБАК. НЕДАРМА ХТОСЬ ПРИПУСТИВ, ЩО ВОНИ – ОСТАННІ ЯНГОЛИ, ЯКІ ЗАЛИШИЛИСЯ З НАМИ НА ЗЕМЛІ.

Ця історія про двох таких янголів – Джолі та Вандера – і їхню дружню родину – сім'ю українських прикордонників Томчишених. Кадрові військовослужбовці Олександр та Світлана свої зелені берети носять вже майже двадцять років, і без подробиць, що заслуговують окремої розмови, запевняємо – роблять свою справу доволі успішно. Окрім суто професійних здобутків, їм ще й вдається належно виховувати двох прекрасних дітей і давати раду двом несумісним, на перший погляд, домашнім улюбленцям – фокстер'єру Джолі та бульмастифу Вані. Щоправда, про Джолі варто додати, що вона, на відміну від Вандера, справжній службовий собака «при роботі», на рахунок якого вже чимало виявленої контрабанди наркотиків.

– В принципі, саме мої собаки мене і врятували, – згадує Світлана. Два роки тому у серпні, коли почалися активні обстріли Новоазовська, чоловіка поряд не було. Дітей ще раніше вдалося відправити до бабусі у Харків. На господарстві залишилася із Джолі та Вандером. Коли вибухи російських «Градів» почали накривати наш пункт пропуску, першим ділом я посадила собак в авто і вивезла за межі Донецької області, залишила братові. Повернутися назад мені вже не судилося. За кілька годин Новоазовськ зазнав нищівного руйнування ворожою артилерією, а місто було окуповане... Виходить, врятувавшись завдяки моїм собакам, я опинилася в Маріуполі. Без житла, без одягу та будь яких елементарних речей. Все залишилося по той бік. І все для мене почалося з нуля...

Стати кінологом вдається не кожному, а результативним кінологом тим паче. Світлано, розкажи нам свою історію. – У 2009 році я прийняла рішення стати інструктором службового собаки. Взяти собі фокстер'єра на ім'я Джолі. Їй тоді було чотири роки.

Фокстер'єри володіють достатньо великою фізичною силою, нікого і нічого не бояться. Собачка дуже активна і, здається, не знає, що таке втома. Життєрадісна, кмітлива і дуже полюблива різні ігри. Ці характеристики неабияк знадобилися у нашій спільній прикордонній кар'єрі, що почалася восени 2010 року в «Іловайську (вантажному)» після навчання у Кінологічному навчальному центрі у Великих Мостах. Через рік ми з Джолі продовжили службу в Донецькому аеропорту (старому терміналі). 2012-й – Маріуполь, і вже 2013-й – Новоазовськ. В «Іловайську (вантажному)» Джолі переважно виявляла марихуану. Найбільшу партію у два кілограми вона знайшла

в тамбурі одного з вагонів. Цікаво, що собака постійно чітко спрацьовувала на так звані «залишки» – це свого часу вдало використали оперативники. Взяти в розробку підозрюваних і згодом, не без участі нашої героїні, разом з працівниками служби безпеки успішно провели спільну операцію та затримали переправників-наркочолків.

Вже шість років ми разом з Джолі «у строю», виконуємо завдання з охорони державного кордону. Фактично пройшли всі види пунктів пропуску. Я навіть не уявляю без неї свого життя. Це мій надійний напарник, кращий друг, якщо хочете, дитина. Без неї я нічого не значу. В роботі покладаюся лише на неї. На її слух, нюх, чуття. Вона як людина в лапках чи з лапками (сміється).

Коли я прокидаюся зранку, збираюся та вдягаю форму – вона постійно ходить поруч, з кімнати в кімнату, не відпускаючи мене ні на крок – аби я її раптом не забула. Коли вже взуваюся, Джолі біля порога чекає на мене з повідком. Якщо трапляється, що я не беру її із собою, ця «шкода» мститься всім, хто мешкає в квартирі. Повірте, без неї на роботу краще не йти!..

– Як на свою «співмешканку»-прикордонницю реагує Вандер? Мабуть, це перше питання, що виникає в кожного, хто дізнається про сімейне сусідство цих двох різних собак.

– Наш домашній улюбленець бульмастиф Вандер – так його звати за паспортом, ласкаво нами величається не інакше як Ваня. Звернення Вандер ми використовуємо лише у тих нечастих випадках, коли доводиться його виховувати.

Мій чоловік Олександр для Вані – справжній господар. Собака знає його як Папу. Завжди чекає, щиро, по-дитячому тішиться, коли зустрічає. Іноді навіть ділиться своїми харчами – таке особливо кумедно спостерігати. Папа, який з ванної кімнати, миючи руки, цікавиться у мене про вечерю, і Ваня з батонком у пащі, викладаючи хлібобулочний виріб до ніг господаря... (сміється).

Собаки розуміють абсолютно все. Ваня з'явився коли Джолі вже була господаркою у нашому домі. Нічого з часом не змінилося, господаркою вона і залишилася, муштрує «малога» Ваню і нині. Не дає йому проходу, ревнує до уваги людей, буває, навіть і кусає. Це треба бачити. Вандеру сім років, Джолі – дев'ять! Вона вже пенсіонерка, однак робочі якості досі залишаються на високому рівні. Щороку вона це підтверджує, складаючи спеціальні службові іспити.

– Як діти співіснують з вашими чотирилапими вихованцями?

– Джолі дуже любить гратися, це добре для дітей. Всі іграшки йдуть в хід, навіть сторонні предмети типу шкарпеток також перетворюються на іграшки... Ваня флегматичний, діти його люблять гладити та обіймати, він до них особливо лояльний... Взагалі, собаки в сім'ї – це дуже добре. Коли в нас немає можливості їх вигуляти – цим займаються діти. Це розвиває в них відповідальність.

– Сумнозвісні події липня-серпня 2014 року з віроломним наступом російсько-терористичних окупаційних військ та з постійними обстрілами прикордонних пунктів пропуску Донецької області, в тому числі і ПП «Новоазовськ», на якому ви, власне, і служили тоді,

ОСТАННІ ЯНГОЛИ

навіть сьогодні згадують як страшний сон. Серед прикордонників, безпосередніх учасників тих подій, жінок було небагато. Однією з них були Ви. Що відбувалося тоді, чи були лихі передчуття, як тримали прикордонники?

– Дмитрівка, Амвросіївка, Новоазовськ – всі потрапили під вогонь. Света була кінологом два роки на «Новоазовську» до того, як стався обстріл, – включається у розмову чоловік Олександр.

– Напередодні обстрілу ми поблизу у волейбол грали! Про які можна говорити передчуття! Справжніх броніків ні в кого не було. Ми чули, як били Амвросіївку, місяця два-три її гамселили. Нам видавали тоді автомат, дві гранати, а ще «черепашки» (типу броніків, що можна було штик-ножем проштрикнути) і каски залізниці... Російські прикордонники з нами практично не спілкувалися, лише від деяких подорожуючих, які в'їжджали зі сторони РФ, ми чули застереження – вони попереджали про численні багатокілометрові колони військової техніки у Ростовській області. Цьому наші керівники не надавали серйозного значення – списували на те, нібито росіяни повертаються з полігону, з навчань у місця дислокації своїх підрозділів.

Перший мінометний обстріл пункту пропуску «Новоазовськ» стався другого липня вночі. Повірити у реальність того, що відбувається насправді було не просто. Для нас це було справжнім шоком. Чоловіки, жінки... Страшно всім однаково.

Тієї ночі загинув один прикордонник, вісім (разом із нашим нарядом поблизу) було поранено. То була зміна моєї подруги Тетяни Ломакіної. Саме їй і довелося надавати першу допомогу своїм колегам. В очах цієї жінки я ніколи не бачила страху. Не було страху в її очах і тієї жахливої ночі, як стверджують в один

голос всі очевидці тих подій. Цю жінку всім чоловікам можна поставити за приклад. З початком обстрілу вона без зайвої метушні відставила дата-штамп у бік і взяла до рук автомат. В той момент вона була справжнім бійцем.

Жінкам військовослужбовцям дали команду «вийти з пункту пропуску», що перетворився на пекло. По маршруту відходу були поранені наші хлопці – вартові шлагбаума. Один з поранених, як пізніше з'ясувалося, на той момент вже був мертвий. Проте оскільки не було світла (знеструмлено об'єкт), щось зрозуміти одразу було важко... Тетяна Ломакіна фактично на дотик дісталася того місця, де були страждальці. Вона знала, що туди влучила міна. Першого, хто потрапив під руку, вона витягла на світло, що не вимикалося зі сторони російського пункту пропуску, і почала надавати йому допомогу...

Згодом підтягнулися водії вантажівок, що стояли на нейтральній частині... Коли ми приїхали змінити своїх колег, відновили рух через пункт пропуску, до мене підходили ті водії. Запитували про маленьку чорняву дівчину, просили передати їй вітання і слова поваги – це не жінка, це справжній мужик, якое навіть із захопленням, казали вони.

Тоді у нас не було ні бинтів, ні джгутів. На другий день після обстрілу я в кожній машині, що перетинала кордон просила бинти, буторфанол... Деякі водії взагалі всю аптечку віддавали, були й ті, що навідріз відмовлялися... Таким чином, на половину зміни я здобула засоби першої медичної допомоги, роздала хлопцям і змусила відповідно екіпіруватися...

ПУНКТ ПРОПУСКУ «НОВОАЗОВСЬК» ОБСТРІЛЮВАЛИ В НІЧНИЙ ЧАС ТРИЧІ, В ЧЕТВЕРТИЙ РАЗ – ВЖЕ ВДЕНЬ 24 СЕРПНЯ – НАС ВИБИВАЛИ ЗВІДТИ ЦІЛЕСПРЯМОВАНО ТА ПОТУЖНО. ЦИВІЛЬНОГО ЛЮДУ ТА ТРАНСПОРТУ ТОДІ БУЛО ЯК НІКОЛИ БАГАТО, БО СЮДИ «ПОДОРОЖУЮЧІ» ЛУГАНЧАНИ ТА ДОНЕЧЧАНИ РИНУЛИ З ІНШИХ ПУНКТІВ ПРОПУСКУ, ЩО ВЖЕ НЕ ФУНКЦІОНУВАЛИ. І ТУТ САМЕ ПОЧАЛОСЯ... СПЕКА, ВЕЛИЧЕЗНА ЧЕРГА, ПІШОХОДИ, АВТОМОБІЛІ... ОСНОВНИЙ НАТОВП – НА РОСІЮ. РАПТОМ ПОЧАЛИ ПРАЦЮВАТИ «ГРАДИ»! ЛЮДИ НАВТЮКИ, ХТО НАЗАД, ХТО НА НЕЙТРАЛЬНУ ПОЛОСУ, ПАНІКА, ХТО КУДИ... ЦЕЙ ОБСТРІП ШВИДКО ЗАКІНЧИВСЯ. ПУНКТ ПРОПУСКУ НЕ ЗАКРИЛИ. НА ДРУГИЙ ДЕНЬ МИ ЗНОВУ ЗАСТУПИЛИ НА ЗМІНУ. ЦЕ БУВ ОСТАННІЙ ДЕНЬ...

Після першого обстрілу в чоловіків до нас дуже змінилося ставлення. Риторика стала іншою, розмови про те, що ми жінки і маємо сидіти вдома, варити борщ і виховувати дітей просто припинилися. Все змінилося. Колеги-чоловіки стали сприймати нас відчужено поважніше, на рівні з ними. Вони побачили і переконалися, що жінки не слабші за них, можуть реально бути навіть відважнішими та більш рішучими у потрібний момент. Може ми фізично слабші, але духом нікому не поступаємося. Нас почали сприймати як напарників, на яких можна спокійно покластися.

– 24 серпня 2014 року для пункту пропуску «Новоазовськ» став днем чергового масованого ворожого артудару та передоднем окупації однойменного українського міста. 25 серпня сюди зайшло десять російських танків, два БМП та два автомобілі «Урал». Прикордонники під неймовірним натиском вийшли з Новоазовська. Подальший розвиток подій добре відомий. Як складалася ваша доля?

– Чомусь так сталося, що у нас потрапляла під обстріли виключно одна прикордонна зміна. Більше потерпала дев'ятка (9-й батальйон територіальної оборони, що розміщувався поблизу пункту пропуску на роздоріжжі). Частіше цілили саме туди. Пункт пропуску «Новоазовськ» обстрілювали в нічний час тричі, в четвертий раз – вже вдень 24 серпня – нас вибивали звідти цілеспрямовано та потужно. Цивільного люду та транспорту тоді було як ніколи багато, бо сюди «подорожуючі» луганчани та донеччани ринули з інших пунктів пропуску, що вже не функціонували. І тут саме почалося... Спека, величезна черга, пішохо-

ди, автомобілі... Основний натовп – на Росію. Раптом почали працювати «ГРАДИ»! Люди навтюки, хто назад, хто на нейтральну полосу, паніка, хто куди... Цей обстріл швидко закінчився. Пункт пропуску не закрили. На другий день ми знову заступили на зміну. Це був останній день...

26 серпня я вивезла собак, виїхала в одних шортах, речей не взяла. Назад повернутися в Новоазовськ вже не судилося... Спочатку навіть одягатися довелося завдяки друзям та волонтерам...

Так, за два місяці нас взяли у штат відділу прикордонної служби «Маріуполь». Незабаром ми з Джолі долучилися до забезпечення прикордонного контролю у Маріупольському морському торговому порту. У цьому місті оселилася і моя родина. Молодша донька ще з грудня жила у бабусі в Харкові. Старший син встиг закінчити школу в Новоазовську, однак тести йому довелося скласти також у Харкові, там він і вступив до вишу. Сьогодні ми знову разом. Важкувато було знайти та орендувати квартиру, господарі якої погодяться прийняти нашу велику сім'ю. Щоразу при черговому переїзді для нас це проблема номер один. Власного житла не маємо, на жаль, на черзі стоїмо вже 15 років. Сподіваємося на краще. Все-таки ЯНГОЛИ – завжди поряд з нами... К

Микола ЗОРИК, ФОТО АВТОРА

ЗАЯЛОЖЕНІ БРЕНДИ

Одним з найприбутковіших видів контрабанди на сьогодні, як відомо, є сигаретний «бізнес». За даними експертів, 58% тінювого тютюнового ринку – це контрабанда, а 42% – підробки відомих брендів. При цьому дві третини всього нелегального обороту сигарет припадає на європейського споживача. Якщо в Україні, приміром, сигарети відомого бренду Marlboro коштують близько одного євро, то в Угорщині вже вчетверо більше, а у Великобританії – майже 10 євро. Щорічно через контрабанду товарів Україна недоотримує десятки мільйонів гривень. А за даними Європейського бюро боротьби з контрабандою та шахрайством (OLAF), втрати країн Євросоюзу від торгівлі контрабандними сигаретами становлять 10 млрд євро щороку.

Як українські правоохоронці не намагаються мобілізувати значні сили для припинення потоків тютюну в традиційних «регіонах-передовиках» – Волині, Закарпатті й Одещині, та контрабандний спрут намагається пристосуватися до обставин. Тримати постійний заслін, розраховуючи тільки на штатні сили для гарантованого перекриття каналів нелегального експорту, недостатньо. Зважаючи на масштаб неправомірного бізнесу, велику протяжність ділянок кордону, облюбованих ділками, складні географічні умови, для стабілізації обстановки з весни нинішнього року проводиться комплекс оперативно-профілактичних заходів, до яких максимально залучено наявні резерви центрального й регіонального рівнів. Ці заходи було продовжено в рамках спільної прикордонної операції «Кордон-2016».

У ній задіяні і мобільні групи, і значне число інструкторів з собаками, і техніка. Налагоджено взаємодію з іншими вітчизняними правоохоронними органами та зарубіжними колегами. І, варто сказати, що результат – помітний.

Здавалося б, за таких обставин «експортерам» варто припинитися. Проте комерційний інтерес виявляється надто вигідним і принадним. Тож постачальники контрафактного тютюну постійно випробовують свою вдачу, а часом діють зухвало і навіть вдаються до помсти. Новини останнього часу рясніють повідомленнями про затримання контрабандного курива.

НА КОНЯ?

Перефразували відомий вислів про журналістів, можна сказати, що деяких контрабандистів також годують і рятують ноги. До певного часу. Так, година «Ч» – зустріч з прикордонниками відділу «Красноільськ» та військовослужбовцями одного з мобільних загонів, які прибули для посилення охорони кордону, – порушила плани буковинської групи, що прямував лісом до кордону з пакунками на плечах. Контрабандисти, побачивши прикордонників, кинулися навтьоки. Під час переслідування їм довелося скинути «ба-

ласт» – 16 ящиків з 8 тисячами пачок курива. Вони бігли зі швидкістю спринтерів. Прикордонники стріляли вгору для попередження. Одного з вітаків, місцевого мешканця, охоронці кордону наздогнали та затримали.

Ще одного носія, нашого співвітчизника, підвела швидкість реакції. Його затримали поблизу кордону співробітники Чернівецького загону разом з військовослужбовцями мобільного підрозділу. Він саме розвантажував з «Уазика» 24 ящики з контрабандним тютюном марок Ashima та Marble, аби перемістити їх до сусідньої Румунії.

Кінні походи Карпатськими горами – один з найпопулярніших і доступних напрямків пригорицького туризму. Військовослужбовці мобільного загону виявили шукача пригод, який горами переводив навченого 11 пакунками коня. При спробі затримати його, той втік в тил України. Загалом правоохоронці нарахували 5460 пачок покинутих сигарет.

Пригода із втратою краму чекала і трьох буковинських вершників, які на конях мчали в бік держкордону. Їх помітив наряд, який поінформував про скачки сусідні підрозділи та правоохоронців румунської сторони. По

гарячих слідах прикордонники відділу «Красноільськ» натрапили на 21 ящик тютюнових виробів різних марок та «спішеного» чоловіка, який прогулювався неподалік. А колеги-румуни повідомили, що на своєму боці виявили ще чотири ящики курива.

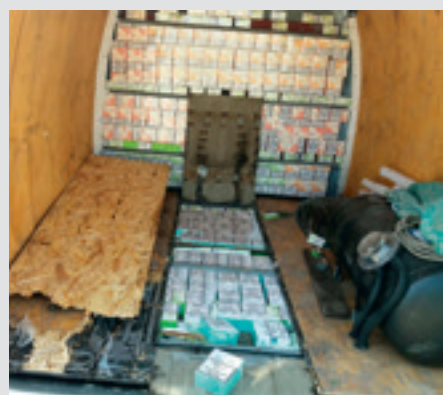
А в Чернівецькій області у мандри подався цілий кінний караван. Мабуть, чималою групою збирали до сусідньої Румунії на початку липня одну з найбільших партій контрабандних тютюнових виробів. Місцевих «бізнесменів» прикордонники затримали за кілометр від кордону. Шестеро чоловіків без докумен-

тів їхали до сусідньої держави чотирма підводами із понад 100 пакунками сигарет.

«ШУМОІЗОЛЯЦІЯ» І «РУДОКОПИ»

На протипагу контрабандній діяльності посилюється прикордонний контроль у пунктах пропуску. Правоохоронцям при цьому нерідко доводиться опановувати суміжні спеціальності – розбирачі авто та рудокопи. На щастя, їм допомагають наші менші браття, що натреновані на пошук тютюну. За допомогою

службового пса 25 червня під час перевірки вагонів вантажного потяга «Ізов-Хрубешув» правоохоронці виявили дві тисячі пачок сигарет без акцизів у вантажі залізної руди.

Під час перевірок транспортних засобів значні партії курива знаходять під обшивкою кузовів, у стелях та дверцятах, в багажниках, під запасками, в облаштованих тайниках, у паливних баках. Так, наприкінці червня за понад три години поглибленого огляду, який переріс у майже повне розбирання салону автомобіля, прикордонники відділу «Краковець» разом з працівниками митниці дістали 850 пачок сигарет. А от на «зеленому коридорі» в «Мазді», якою виїжджав до Польщі латвієць, знайшовся ще більший улов – під обшивкою стелі, в додатковому днищі, в усіх дверцятах автомобіля, в сидіннях та навіть у запасному колесі були запаковані пачки сигарет. Всього правоохоронці вилучили з автомобіля 3 тисячі 180 пачок L&M на 44,5 тис. гривень.

В пункті пропуску «Шегині» в конструктивних особливостях мікроавтобуса, що прямував до Польщі, загалом було виявлено ще більше – 4,5 тисячі пачок (9 ящиків) сигарет. Однак і то була не межа місткості, бо у стінках спеціалізованого вантажного мерседесівського фургона, яким прямував до Польщі мешканець Львівщини через пункт пропуску

«Рава-Руська», оглядова група знайшла сховки з майже 12,5 тисячі пачок сигарет різних торгових марок без акцизу. Тайники були обладнані в бічних стінках та даху фургона. Ділки добре постаралися з підготовкою вантажу, демонтувавши частину термоізоляційного матеріалу та встановивши перегородки з фанери в авто, з яким врешті-решт довелося розпрощатися.

Ще одні метикуваті ділки сподівалися, що тайники, облаштовані у подвійних днищах вагонів, завантажені тоннами тирси, будуть надійним схроном для курива. Однак завдяки оперативній інформації з двох вантажних поїздів, що прямували через залізничний пункт пропуску «Володимир-Волинський» до польського міста Хрубешув, вагони відчепили, тирсу розвантажили і дістали з тайників майже 8 тисяч пачок сигарет без акцизної марки.

У КОПІЙКУ ПІД КОПІЙКОВЕ

Чималою була партія курива, затриманого на Одещині на околиці населеного пункту Копійкове. В автомобілі «Ніссан» української реєстрації з причепом та без водія спільна міжвідомча група виявила 93 ящики з сигаретами Marlboro. Транспортний засіб переданий до

ЯК ГОВОРИТЬСЯ В ПРИКАЗЦІ:

КРАЩЕ МЕНШЕ, ТА БІЛЬШЕ, А У НАШОМУ ВИПАДКУ З ДІЛКАМИ – ЧАСТІШЕ. ТАК І НА ДУШІ СПОКІЙНІШЕ. РИЗИК БУТИ СПІЙМАНИМИ ЗМУШУЄ КОНТРАБАНДИСТІВ ШУКАТИ НОВИХ, БЕЗПЕЧНІШИХ СПОСОБІВ ДОСТАВКИ НЕЗАКОННИХ ВАНТАЖІВ.

районного відділу поліції. Попередня вартість конфіскації – понад мільйон гривень.

На «гостей», які мали прийти не з порожніми руками, на буковинському прикордонні чекали у засідці правоохоронці Чернівецького загону та співробітники СБУ. І ті не забарилися – п'ятеро жителів Глибоцького району прибули двома авто із 60 ящиками контрафактного курива. Після перерахунку вилучені сигарети, кількість яких сягнула більше 27 тисяч пачок, разом з транспортними засобами передали представникам ДФС у Чернівецькій області.

МУЛЬТИУДАР

Ще одним успіхом в рамках спільної спецоперації «Кордон-2016» та на продовження заходів із викриття місць накопичення незаконно ввезених в Україну підакцизних товарів стало виявлення чергового складу з контрабандною продукцією. У районі одеської об'їзної дороги на складі чекали реалізації понад 700 тисяч пачок білоруського тютюну «Премьер», Minsk, Kredo, NZ без українського акцизу. Тютюнові вироби попередньо оцінено у майже шість мільйонів гривень. Попадання правоохоронців у ціль того дня стало подвійним – під час огляду місця події, на очі оперативно-слідчій групі потрапили культивовані насадження та розсада конопль у значних обсягах.

Неабияк коробило ділків на Волині наприкінці липня, коли правоохоронці пішли масованою атакою на потужний тамтешній канал контрабанди. У спільних міжвідомчих заходах взяли участь понад 50 співробітників Луцького та Львівського загонів, мобільних підрозділів, управління Служби безпеки України області та прокуратури. У рамках кримінального провадження вони провели обшуки за декількома десятками приватних адрес у Володимир-Волинському та Ковелі. Під час рейду на території перевірених помешкань правоохоронці виявили та вилучили загалом більше 650 ящиків контрафактних тютюнових виробів, більше 5 тонн спирту та 100 ящиків з горілчаними виробами.

НЕ ЗДІЙНЯЛИСЯ

Серед найпопулярніших способів контрабанди останнього часу – переправлення вантажу повітрям. На Закарпатті ділки часто послуговуються сервісом доставки дельтапланами.

Саме в момент приготування до злету вночі 12 липня, в селі Стара Красношора Сторожинецького району Чернівецької області, що за 30 кілометрів від держкордону, міжвідомча група завдяки масштабним оперативно-пошуковим заходам відстежила пілота, який на мотодельтаплані мав намір перемістити до Румунії 20 ящиків сигарет. Тоді ж було затримано і три позашляховики, за допомогою яких

зловмисники організували доставку товару та літального апарата до місця злету.

Як говориться в приказці: краще менше, та більше, а у нашому випадку з ділками – частіше. Так і на душі спокійніше. Ризик бути спійманими змушує контрабандистів шукати нових, безпечніших способів доставки незаконних вантажів. Замість дельтапланів вони все впевненіше використовують безпілотники. Кожен з них здатен нести на собі 10-15 блоків сигарет. Та от останнім часом плани контрабандистів зазнають невдачі. Так, нещодавно на території одного з приватних помешкань, що на околиці прикордонного міста Устилуг, правоохоронці виявили мікроавтобус «Мерседес», тютюнову контрабанду – 35 блоків із білоруськими сигаретами «Минск» і «ЛД», пульт керування малим літальним апаратом та, власне, квадрокоптер.

В рамках «Кордону-2016» та заходів з протидії незаконному переміщенню сигарет через держкордон з використанням літальних апаратів у середині червня на Волині виявили і пару «АН-2», якими послуговувались контрабандисти. Один із них знайшовся в лісовому масиві на північно-східній околиці села Кашівка Ковельського району за 55 кілометрів від держрубежу, а інший – на покинутій території авіаційно-хімічних складів у районі села Озеро Ківерцівського району за 130 кілометрів від кордону. Останній, відповідно до бортового номера, вважається виключеним з обліку реєстру цивільних повітряних суден з 2008 року.

СУМНІВНА НЕДОТОРКАНІСТЬ АБО VIP-КОНТРАБАНДА

І, так би мовити, на закуски, варто згадати про червневеве затримання на українсько-угорському кордоні, яке набуло неабиякого розголосу. Прикордонники Мукачівського загону спільно з представниками СБУ та митниці затримали vip-контрабандиста, котрий, прикриваючись дипломатичним паспортом, спробував перевезти до ЄС вщент набитий мікроавтобус тютюну. Під час прикордонно-митного оформлення водій вів себе зухвало та відмовився надати транспортний засіб для поглибленого огляду. Прикордонники до огляду залучили службового собаку. «Дипломатичною кореспонденцією», що мала переправитися через держкордон, виявилось близько 57 тисяч пачок тютюнових виробів.

Скандального «дипломата», а також двох його монгольських колег, які з Москви до Риму намагались переправити через державний кордон, також під виглядом дипломатичної кореспонденції, 29 тисяч пачок тютюнових виробів, викрив відомий службовий пес Теро. **к**

Підготували Тетяна ФІЛІПЕНКО та Людмила ТКАЧЕНКО

P.S. ПОМСТА ТЕРО

Так, нюх чотирипалих не обманути. З тваринами не можна домовитися і «порішати» справу, вони не беруть хабарів. Прикрою та болісною стала звістка про те, що 8 липня спанієля Теро не стало. Зважаючи на активну протидію протиправній діяльності та обставини загибелі собаки, швидше за все у такий спосіб контрабандисти вирішили розправитися з ним. Свого помічника, з яким дев'ять років працював пліч-о-пліч, інструктор-кінолог знайшов мертвим на подвір'ї. Це неймовірно прикро, бо відомство втратило не просто службового собаку, а одного з кращих борців з контрабандою сигарет на західному кордоні.

Дев'ятирічний спанієль Теро служив у Мукачівському та Львівському загонах. На рахунку цього невеличкого симпатичного руденького спанієля – затримання на мільйони гривень. За час служби в Мукачівському загоні він допоміг виявити майже 200 тисяч пачок сигарет вартістю понад 2 мільйони гривень. Крім того, за цей рік Теро показав себе і у Львівському загоні, там вартість виявлених ним контрабандних товарів сягнула 150 тисяч гривень. Останнім часом його використовували для раптових перевірок. Він ішов повз черги з авто і спрацьовував на контрабанду безпомилково.

За останні декілька місяців ледь не щодня у повідомленнях про затримання фігурує тютюновий товар. Зараз боротьба за контрабандний ринок курива стала настільки жорстокою, що дедалі відчутнішим стає опір з боку контрабандистів, які всілякими способами намагаються перешкодити законним діям прикордонників. Проте такі сигнали лише підтверджують, що Держприкордонслужба йде вірним шляхом.

У серпні цього року – вже другі роковини по «Довжанському котлу» – моторошному епізоду війни на сході України. День пам'яті про трагедію і водночас приклад героїзму вояків, які вистояли, виконавши свій службовий обов'язок із захисту нашої Батьківщини до кінця. Дехто – ціною власного життя.

Наша сьогоднішня розповідь – про події війни на нульовому кілометрі, про тих, хто самовіддано, до останньої можливості, тримав оборону позицій, про тих, кому довелося відчувати на собі, як воно бути безстроково в пеклі. Незрима рана в їхніх серцях не гоїться й досі. Донині не розставлені крапки над «і» щодо тих страшних подій. З огляду на невстановлені факти люди боються публічності. З поваги до безпосередніх учасників та їхніх побажань, залишаємо імена анонімними, але даємо розповіді в оригіналі. Можливо, це буде виглядати демонстрацією чиєїсь особистої точки зору на те, що відбувалося. Однак, вважаємо, вона заслуговує на те, щоби бути почутою.

ДОВЖАНСЬКИЙ

ВИХІД Є... – ПОВЕРНУТИСЯ!

КОЛИ ВПЕРШЕ...

У травні-червні 2014 року практично щодня прикордонні підрозділи Луганщини та Донеччини обстрілювали терористи, через що охоронці рубежу змушені були відійти. Щоб повернути контроль над кордоном у напрямку с. Бірюкове – с. Довжанське – Свердловськ з військовослужбовців Південного регіонального управління та загонів, які входять до його складу, було створено зведений підрозділ – 5 мотоманеврену групу.

Практично всі шляхи до села Бірюкове були підконтрольні сепаратистам. Залишилася одна дорога, якою можна було дістатися до нього. І коли ММГ прибула на місце, вона фактично перебувала в оточенні. За день до прикордонного підрозділу туди прийшли десантники з 79-ї бригади.

1 липня відбулася операція, в результаті якої з пункту пропуску «Довжанський» були вибиті сепаратисти. До нього відправили дві прикордонні застави. Всього до 5 ММГ входило чотири застави, які протягом десяти днів перебували під найжорстокішим мінометним вогнем. Серед особового складу було багато поранених. Тож застави 5 ММГ змінили резерви у групування, що увійшли до пункту пропуску.

– Наш зведений резерв з мобільних застав Могилів-Подільського, Одеського та Білгород-Дністровського загонів був сформований в одеському аеропорту «Шкільний», – розповідає колишній його командир підполковник Руслан Ставицький. – Ми розуміли, що шлях лежить на схід, але ніхто з нас не уявляв, куди потрапимо. Уже наслухалися про події на Саур-Могилі, про збиті літаки... З Бердянська підрозділ вирушив

на «Успенку», яку на той момент вже обстріляли. Коли побачили воронки, розриви від мінометів, осколки, що все посічене, почали налаштовувати себе на виживання.

– Незвично було ходити обвішаними гранатами, з пристебнутим магазином, патроном в патроннику. З настанням темряви сірниками не прикурювали. Але до першого обстрілу все одно ніхто не розумів, що таке війна. На Зеленопільлі стояли наші оршанецькі курсанти. Поруч – 24 львівська окрема механізована бригада з важкою зброєю – БМ «Град», САУшками. Ми днів зо чотири з ними пробули. Там вперше побачили, як працює по

сепаратистах наша БМ-21 «Град». Як почала гати-ти – в усіх трапився неочікуваний психологічний ефект – готові були рити окопи нігтями.

– Третього липня зайняли оборону на «нулі». Коли поранених на БТРі вивозили з Бірюкового, трохи побачили «червоне». БТР підірвався на фугасі – хлопці залишилися живі, але пошматувало їх добраче. І тут ми вже почали напружуватися. Зрозуміли, куди потрапили, зарилися в бліндажі з головою. Однак не встигли техніку заховати, якої було чимало – близько 40 одиниць. Її порозсовували по пункту пропуску, в куці заховали, понакривали. Потім нас «відвідав» безпілотник з боку Росії. Тільки-но влаштувалися, одразу отримали, так би мовити, бойове хрещення – з тилу обстріляли міномети 82 калібру. Перше відчуття – не передати. Все січе, летить, свистить. Пошастило, тоді поранених не було. Вечір, навколо – темрява. Куди стріляти? Кого відбивати? Після першого мінометного обстрілу розраховували, що, якщо так піде далі, можна воювати, ще росіяни «важким» не били. Але це була лише розминка.

Після обстрілів з тилу прикордонники на «Довжанському» організували ґрунтовну оборону. Прикро їм було від того, що не бачили противника через лісонасадження навколо пункту пропуску. Розповідає тодішній командир підрозділу Руслан Ставицький:

– Крім одеситів, моголівців, білгородців, яких загалом нараховувалося 96 осіб, були посилені двома мінометними розрахунками 72-ї окремої механізованої бригади. Озброєння вистачало – були додані два БТРі і танк Т-64. Якби воювати проти живої сили, якби на нас пішли – могли б навалити, що «братньому» народу, що сепарам з

РЕАЛІЇ УТРИМАННЯ ПОЗИЦІЙ БУЛИ ТАКІ, ЩО БІЙЦЯМ ДОВОЛОСЯ ЗВИКНУТИ ДО ЩОДЕННИХ БАГАТОГОДИННИХ ОБСТРІЛІВ, ЗМИРИТИСЯ З ТИМ, ЩО ВСЯ ТЕХНІКА ПЕРЕТВОРИЛАСЯ НА КУПУ МЕТАЛОБРУХТУ. ДНІ, ПРОВЕДЕНІ В ОТОЧЕННІ, ЗДАВАЛИСЯ ВІЧНІСТЮ. ЧЕКАТИ ДОПОМОГИ НЕ БУЛО ЗВІДКИ. ЗАЛИШИЛАСЯ ТІЛЬКИ НАДІЯ І ВІРА У КРАЩЕ.

тилу. Не було тоді ані Мінських угод, ані заборони на ведення вогню. Одразу заїхали до місцевих у селище через посадку, щоб позначити свою присутність і попередити, що ми – прикордонники, по-російськи теж прекрасно вміємо розмовляти, нікого ображати не збираємося, але на «сюрпризи» з їхнього боку реагуватимемо жорстко. Наслухавшись про ставлення місцевого населення до українських військових, розраховували на будь-яку реакцію, але, на диво, вони нас тоді дуже тепло зустріли.

Тил закрили, вирішили перевірити 0 км кордону. Та виїзд 10 липня 2014 року став фатальним для екіпажу БМП з 24-ї МБР і майора Леоніда Шірпала, розвідника з Луганського загону. Він був місцевим, служив тут.

– Першим у ній їхав Ляоня. Ззаду, з дистанцією метрів 50, десант на БТРі. До кордону дійшли, БМП зупинилася, Ляоня озирнувся і помахав рукою, вказуючи, мовляв, «чисто», пішли далі. І тільки-но він опустив руку, машина на очах товаришів злетіла. Це був фугас...

«ПОДАРУНКИ» БРАТІВ-СЛОВ'ЯН

Відтоді як з тилу до прикордонників на «Довжанському» підійти ніхто не міг, і почалися перші «подарунки» братів-слов'ян, що обстрілювали кожен день по 5 – 6 годин поспіль. Ще багато хто сумнівається: чи справді це була Росія?

11 ЛИПНЯ ПІД ЧАС ОБСТРІЛУ ПОЗИЦІЙ ВІЙСЬКОВИХ ПІД С. ЗЕЛЕНОПІЛЛЯ ЗАГИНУЛО БАГАТО ВІЙСЬКОВИХ, В ТОМУ ЧИСЛІ І НАЧАЛЬНИК НАВЧАЛЬНОГО ЦЕНТРУ ДПСУ ГЕНЕРАЛ-МАЙОР ІГОР МОМОТ. В ЦЕЙ ЖЕ ДЕНЬ ЗАМКНУВСЯ «ДОВЖАНСЬКИЙ КОТЕЛ». ПРИПИНИЛИСЯ ПОСТАВКИ БОЄПРИПАСІВ І ПРОДОВОЛЬСТВА.

– Ось ми, ось кордон, летіло звідти. Все, обрахунок закінчено. Однозначно лупили росіяни і з такої зброї, якої у сепаратистів на той момент ще не було – 152-міліметрових гаубичних самохідних установок. Траплялося, спостерігали, як з російської території з-за кордону злітав горезвісний БМ-21 «Град», і через нас круто набирив угору. Тобто не нам призначався «подачунок», а для Бірюкового, де перебувала 5 мотоманеврена група. Ми вміть по радіостанції попереджали, щоб хлопці встигли в «нори» заскочити.

– 11 липня 2014 року, намагаючись вивезти на своєму БТРі поранених бійців 24-ї МБР з обстрілюваної позиції, загинули хлопці з Бортничів старші сержанти Вася Поляков і Толік Луцко. Були розстріляні з «нуля», «братньою» стороною, по якій нам вогонь вести не дозволяли!

11 липня під час обстрілу позицій військових під с. Зеленопілля загинуло багато військових, в тому числі і начальник Навчального центру ДПСУ генерал-майор Ігор Момот. В цей же день замкнувся «Довжанський котел». Припинилися поставки боєприпасів і продовольства. В ніч з 14 на 15 липня позиції силовиків під Бірюковим накрило залпом «Граду» з двадцяти ракет. Всі вціліли. У зв'язку з ситуацією командування прийняло рішення про їхній перехід з Бірюкового в пункт пропуску «Довжанський» – з розрахунком на те, що обстріл припиниться: навпроти пункту пропуску «Довжанський» – російський «Новошахтинськ».

Перехід з Бірюкового в Довжанський завершився 17 липня. Зайнявши кругову оборону, військовики чекали, поки українська армія розчистить шлях до позицій прикордонної ММГ, 79-ї десантної бригади та 24-ї механізованої бригади.

...Розрахунок виявився вірним. Тільки один раз акуратно, щоб не зачепити російську територію, по українських позиціях вдарив «Град». Проте постійно тривали мінометні і гранатометні обстріли. Пізніше російське військово керівництво дійшло висновку, що таким чином вибити силовиків їм не вдасться, і зважилося на жорсткіші методи. У хід пішла великокаліберна артилерія. Почалися обстріли з 150-мм самохідних артилерійських установок. На відміну від «Градів» і мінометів, які розривалися за певним периметром, снарядам САУ властиво вриватися в землю і точніше попадати в ціль. Так було знищено і введено з ладу багато військової техніки. Перший важкий артобстріл відбувся 25 липня.

ВСІ, ЯК ОДИН!

Реалії утримання позицій були такі, що бійцям довелося звикнути до щоденних багатогодинних обстрілів, змиритися з тим, що вся техніка перетворилася на купу металобрухту. Дні, проведені в оточенні, здавалися вічністю. Чекаючи допомоги не було звідки. Залишилася тільки надія і віра у краще.

– Спочатку йшло попередження – постріл з боку «братнього народу» – усі збіглися, згуртувалися, касками притискалися. Там перестали ділити один одного на солдатів, офіцерів, прапорщиків – на війні всі рівні. Переживаючи один за одного, із завмиранням серця слухали зведення після обстрілу:

- «Море», як у тебе?
- Всі в плюсах!
- «Дністер»?
- В плюсах!
- «Акерман»?
- Нормально! Усі живі!

25 липня – мінус один, 27 – четверо, 2 серпня – один 200-й... У ці дні відбувалися «черги» зі стрілецької зброї в пам'ять загиблих. Це були найскладніші моменти, коли у хлопців починали опускати руки.

Під час масованого обстрілу позицій прикордонників з боку РФ із застосуванням важкої артилерії, який тривав близько п'яти годин, осколком в голову був убитий прапорщик Григорій Горчак з Білгород-Дністровської мобільної застави.

– Військовослужбовці стояли в оточенні, і передати тіло можливості не було. Довелося домовлятися про прикордонно-представницьку зустріч з росіянами, щоб через їхню територію машиною на «Успенку» транспортувати Гришу.

27 липня після обстрілу загинуло чотири людини з моголівської застави: старший лейтенант Олександр Дзюбелюк, прапорщик Володимир Блажко, старший сержант Віктор Соколовський, старший солдат Павло Дмитренко.

– Знову організували зустріч із сусідами для передачі загиблих, яка вже стала причею. Росіяни з «Новошахтинська» свій БТР за 200-ми загнали на українську територію, ми пацанів поклали. Розвертають техніку, а з їхнього боку оператор знімає відео, як БТР під триколором «рятує українських прикордонників і вивозить їхні трупи в Росію». Тоді ми почали сатаніти.

– Всі замурзані, хто в крові, хто пошматований після обстрілу. Загиблих пацанів у речові мішки, в плащ-намети позагортали. Стоїмо юрбою, шоковані, прощаємося з бойовими товаришами. Каски познімали, на коліна стали.

Товариш з Белгорода мене штовхає, каже: «Глянь на механіка – водія російського БТРа». Підвожу очі і бачу, що той боєць плаче. Розуміли вони все, що саме вони нас вбивають...

2 серпня 2014 року, обороняючи пункт пропуску «Довжанський», загинув старший сержант Михайло Кабак.

– Команда була на той час одна: «Тримайтесь!» А скільки триматися? Кожен день приходили люди і всі питали: «Командире, що далі? Як бути?». Коли сам не можеш собі відповідати на це запитання – це найгірше, – розповідає Руслан Ставицький. – Всяке траплялося. Це війна. І не можна людей судити через їхні слабкості, тому що для всіх це було вперше: в бій потрапив, пацанів поховав, а потім дах знесло. Але на територію «братньої» держави жоден не рушив, всі героїчно тримали оборону, попри ризик загинути, нерви, справу і голод...

До середини липня нам намагалися привозити харчі, потім котел замкнувся. Спочатку не було води, потім їжі. Перебивалися як могли. Траву їли, сиру кукурудзу з невеликого радгоспу на лінії кордону. Поруч – хутірець з магазином. Ми з нього викупили за шаленими цінами все, що тільки можна було. А потім приходили за хлібом. Хлопці скидалися, замовлення робили. Ходили десантом. Вигляд у нас, звичайно, був жахливий – в масках, бронжилетах, касках, обвішані гранатами, зарослі та брудні. Ми не зважали, мирні жителі чи ні, добре вони до нас ставляться чи ні – перекривали БТРом вхід, виставляли охорону. Двоє заходили в магазин, інші пильно спостерігали. Ходили – патрон в патронник, щоб відбитися, в разі чого.

У магазині продавщиця:

– О, хлопці, привіт! Чого вам: хліба, печива, сухарів?

Під час закупки в магазині з бетера зістрибнув один з бійців. У той момент автомат зіскочив із запобіжника, і в землю проторохотіла «черга».

– Не бійсь! Це я!

Після цього вояки спочатку заспокоювали продавщицю, дістаючи жінку з-під завалу пляшок у підсобці, а потім сміялися разом з нею, дивуючись її блискавичній реакції.

Якось під час такої ж поїздки за хлібом на дорозі прикордонників чекав натовп людей з джуповими мішками і великими сумками.

– Хлопці, ми вам трошки харчів принесли, знаємо, що вам їсти нічого.

Хоча місцеві до прикордонників виказували приязнь, але тоді на слуху був випадок, коли на один з блокпостів хтось із місцевих приніс у їжі вибухівку. Тож вояки насторожилися: кожен мішок довелося ретельно перевірити. Переважно в них були закрутки. Взяли у турботливих людей все, що ті приготували. Потім довго дякували, обнімалися.

НЕВДАЛЕ САФАРИ

Був серед прикордонників на «Довжанському» снайпер, який одного разу розгледів у нічний приціл, що в «зеленці» рухається пара. Всі розуміли, що свої там не ходять. Словом, подарував він тієї ночі комусь пугівку на той світ – на місці влучання виявили калюжу крові і кривавий слід. Вояки там саме знайшли прозорий пластиковий професійний магазин до бельгійської гвинтівки. Така зброя коштує нечуваних грошей. Її немає на озброєнні армії ні України, ні Росії. Хто знається на цьому, припускають, що, швидше за все, якийсь любитель приїхав на сафарі – постріляти по людях.

ЗНИЩИТИ МОРАЛЬНО

– Знаєте, який сенс був у 4-5-годинних щоденних обстрілах на «Довжанському»? Перед ними росіяни завжди відкривали ворота пункту пропуску. Мовляв, ласкаво просимо. Після ігнорування такої великодушності, вони починали нас «прасувати», випробовуючи, наскільки вистачить нашої витримки. Ідеологічна мета обстрілів була зовсім не знищити нас. Повірте, так, як вони за два-три дні послідовно розбили нашу техніку прямими влучаннями, щоб нам не було на чому піти звідти, то якби хотіли помножити нас на нуль, то вони б це зробили. Вірогідніше за все росіяни мали намір дотиснути нас до зламу, коли ми натягнули б на палицю білий вафельний рушник і стрункою колоною пішли в бік «Новошахтинська». Але вони цього не дочекалися! Ми пішли звідти, але в інший бік.

ПІДГОТОВКА ДО ВИХОДУ

Найскладніше було вистояти не під вогняним дощем, яким рясно поливали з боку суміжної держави, а вийти з котла. Ті події багато кому здалися Армагеддоном.

4 серпня командування всіх силових структур прийняло рішення про евакуацію людей з «Довжанського» і просування до основних сил. Зеленопілля було визначено пунктом збору для всіх підрозділів, які потрапили в «Довжанський котел». 6 серпня надійшла команда висуватися далі до селища Дякове, де зібрані інші підрозділи. Звідти для всіх військовиків мав бути відкритий «зелений коридор» до української території. Насправді він став пасткою, видираючись із якої, вояки проривалися до своїх основних сил. З усіх боків (з боку сусідньої держави і з боку окупованих сепаратистами територій) вівся обстріл з «Градів» і артилерії. Гинули люди... 7 серпня вийшли до Амвросіївки, де залишили всіх поранених, а далі – на Бердянськ.

НАЙСТРАШНІШЕ БУЛО ПЕРЕЖИТИ НЕ ВОГНЯНИЙ ДОЩ, ЯКИМ РЯСНО ПОЛИВАЛИ З БОКУ СУМІЖНОЇ ДЕРЖАВИ, А ВИХІД З КОТЛА, ЯКИЙ БАГАТО КОМУ ЗДАВСЯ АРМАГЕДДОНОМ.

Я – ВИЙШОВ...

Свою історію виходу з котла розповідає колишній командир зведеного мобільного резерву Руслан Ставицький.

– У мене було передчуття: ну, з ким завгодно, але тільки не зі мною! Буду жити і все! Залізні! Їхав в оршанецькому 130-му ЗІЛі. Ми до того не були знайомі, просто хлопці посадили мене до себе в машину, бо вся моя техніка згоріла. Під ногами – навуни, пацани встигли нарвати. Зліва – Саня водій, мобілізований, веселий такий мужик, у спортивних штанах і майці. Праворуч від мене – Іванич – капітан Сергій Лифар, теж мобілізований, наш прикордонник з Черкас. І в кузові хлопці сиділи.

По машині, в якій ми їхали, вдарили з РПГ. Все відбувалося лічені секунди. Ті події закарбувалися в моїй пам'яті як кіно: кризь лобове скло на нас «соняшник» влетів – чорна пляма із помаранчевою загровою навколо, а за нею дим вирує. Вмиє як вгатило по машині, попробувало обличчя, тактичні окуляри розбило, як піском очі заліпило – осколками. Намагаюся все це струсити. Саню смикаю, кажу: «Виходьмо – машина ж горить!» Тоді не розумів, що коїться. Товариш не відреагував... Щоб врятувати Іванича, двері відкрив, його виштовхнув. А ЗІЛ високий, Іванич гупнув об землю. Подумалося, що, напевно, йому дуже боляче. Який там! Йому вже було байдуже... Виявилось, що я один в живих з цієї машини залишився. Зістрибнув, стою на колінах, кров з очей витираю. Розгледів, як переді мною колесо БТРа загальмувало. Це були десантники. Їх там на броні як грибів після дощу. Мене на буксирний трос по-під пахви підвісили і кілометр десь волочили, потім витягли наверх – вкололи буторфанолів (знеболюючий при пораненнях шприц-тобик, антишок). Намагаюся на мигах спитати пацанів, хто такі, бо щелепа перебита осколком. А вони мені: «ВДВ, 79-та!».

Часом втрачає свідомість – очі відкрию – одні машини їдуть, інші палають, підбиті перевернуті танки дорогою. Апокаліпсис. Зоряні війни.

Почало сутеніти. Ми підійшли до розбитої переправи, де потонув танк. Там як російські знову почали «Градами» нас обстрілювати, то хлопці всі миттю з БТРа злетіли. Один я на броні сиджу в касці, такий спокійний (ці ж буторфанолі в мені почали діяти), з мене рвана плоть стирчить. Хтось підлетів до мене, і, схопивши за петлю бронезилета, скинув з БТРа, за колесо заволік, де прикрили чоловік шість строківників-десантників. Уже вночі вони передали мене з рук в руки моїм одеситам, які йшли пішки. Згодом ті, побачивши прикордонний «УАЗ-Патріот» з львівськими вояками, попросили забрати мене, побоюючись, що пішки не дійду, помру від втрати крові.

Отямився від незвичної тиші навколо. Скинув ковдри. Зліз з уазика, дивлюся, машина одна лише в полі стовбичить, в низині, дверцята відкриті, крім мене – нікого. З дірки в капоті стирчить міна, 80-мм, що не розірвалася. Видно, хлопці перелякалися, щоб не рвонуло й розбіглися. А про мене подумали, що помер, бо лежав з головою накривити ковдрами і не ворухився.

Мені пощастило – колону десантників виводив «Майк», комбат 79-ї. Він, на щастя, тоді помилювся, завернув не вліво, а вправо, де не «чекали» колону. Тому так «моя» машина і проскочила. Зрозумівши, що не туди зайшли, вояки поверталися.

Вийшов на дорогу страшний, як зомбі, не розуміючи, хто я, де я, з підбитою правою рукою, залитими кров'ю очима. Колона йде повз. Підняв руку. Пам'ятаю БТР, заліплений людьми, як потопаючий «Титанік». Там хто хочеш сидів: арміїці, десантники, наші. Вони жестами показували мені: мовляв, вибачай, братане, узяти тебе нікуди!

Ще трохи – і колона закінчиться. Помацав пістолет – в кобурі, шість гранат – на місці, відіб'юся, якщо залишуся один. Кудись та прорвуся.

А туман стелиться густий-густий. І з нього випає останній, тентовий, розбитий в мотлох уазик, який замикає колону. У ньому сидять в касках і майках два десантників-строківники років зо двадцять, веселі і меткі.

– Ти хто?

– Прикордонник.

– Стрибай в тачку!

Залпажу, а там ще один наш прикордонник лежить, теж поранений, з Ізмаїла. Заднього сидіння немає, замість нього навалена купа набоїв. Вийшли на асфальтовану дорогу в бік Амвросіївки. Отямився від того, що по нас знову почали лупити. Колона йде, а кризь неї літає!

Незабаром з'явилися перші газельки з червоними хрестами. Почали знімати поранених...

– Командире, будеш вилазити?

– Ні, я з вами до кінця. (Ну, я ж себе не бачу з боку).

– Командире, вилазь!

– Я вам заважаю чи що?

– Друже, від тебе вже козю смордить. Ти течеш, і крові багато втратив, ми тебе можемо не довести. Онда больничка, давай!

Пацани на прощання в мого бронезилета щедро сунули магазинів з патронами, два блоки сигарет.

– Слава ВДВ!

– Слава ПВ! – пролунало услід із машини, що різко майнула в темряву.

Досі не розумію, де це було. У газельці кілометр провезли через ліс до медичного намету. Арміїські лікарі, побачивши в обличчі купу осколків, вирішили їх не чіпати, а довірити іншим фахівцям-медикам. Коли на борту вертушки мене почали розстібати, згадав про гранати:

– Облиш!

– Відвоював ти своє, вони тобі вже не знадобляться.

– Пістолет не віддам, табельний!

У когось телефон узяв, по пам'яті брата набрав: «Я – вийшов! Дружині і батькам передай...».

У тій м'ясорубці на прориві облич своїх рятувальників, на жаль, не запам'ятав... Мені з десантурою пощастило, вони мене весь цей вихід тягнули – честь і хвала хлопцям – життя врятували і не раз. Якби не вони, я б там однозначно залишився. Ці пацани в АТО до нашого приходу воювали вже давно і варто чесно зізнатися – битися нас навчили саме вони. К

24-та окрема механізована бригада раніше висунулася на Зеленопілля. Прикордонники на «Довжанському» залишилися самі, оскільки не отримали наказу. Розуміли, що ще тиждень обстрілів і в живих нікого не залишиться. 4 серпня було прийнято рішення йти. Щоб зберегти людей, залишили багато зброї. За собою знищили все, що не могли завантажити на вцілілі автівки. Із собою взяли тільки необхідну зброю, щоб за потреби відбитися. Досі у багатьох перед очима закарбувався момент прощання з «Довжанським». Пункт пропуску палав, оповитий свинцевим димом, кризь який, примарно виднілися арки, що стали символом тих страшних подій.

– Місцевий люді плакав, коли зустрів нас на шляху до Зеленопілля і все нарікав: «Куди ви від нас?! З ким ми залишимося?!». Ночували на заїжджому дворі в Зеленопіллі, там до нас дуже добре поставилися – медом, фруктами пригощали, яєчно смажили. Незабаром отримали звістку, що є «зелений коридор», по якому всі зможуть спокійно піти. Із Зеленопілля, де крім нас, перебували оршанецькі курсанти, 24-та бригада, всі разом пішли на Дякове і приєдналися до 79-ї аеромобільної бригади. Прикордонники, арміїці, десантники, курсанти на КамАЗах, танки, БМП. Таке зібрання тоді було!

БІЙНЯ НА ПРОРИВІ

– Виходили по «зеленому коридору» хто куди встиг вскочити: хто на ЗІЛі, хто на КамАЗі, хто на «Уралі», хто на УАЗіку (жодної одиниці нашої техніки не залишилося). Коли трохи проїхали, колона чогось зупинилася. На машині вперед проскочили, дивимося – палахкотить розторочений МТЛБ, який підірвали із засідки. Власне, тоді і почався «заміс» – обстріл «Градами» і «Акаціями» з території Росії, а з кожного лісонасадження з боку української території гатили сепари. Все довкола вибухає, димить, горить. Нас розстрілювали, як у тирі. Це була справжня боротьба за виживання. Хто їде, хто біжить в колоні, бо машину підбили. Переді мною «Урал» або КамАЗ прямим попаданням розірвало. З нього розлетілися в різні боки руки-ноги...

– В оршанецьку машину, де їхали курсанти, пряме влучення було. Під час виходу згорів у машині прапорщик Ігор Присяжнюк, загинув Вітя Дехтєвський з Одеси. Олег Кислицький зник безвісти – скинуло його з БТРа.

– Насилу розуміли у тому жахитті, в який бік потрібно рухатися. Скло повбивали, з автоматів лупимо по лісосмугах. Не стежили за часом, десь зупинялися, вибігали, відстрілювалися, потім знову стрибали в машини і їхали далі. З похмурої Савур-Могили по нас почався ще масивніший обстріл.

СИНДРОМ «ДОВЖАНСЬКИЙ»

– Стояли в пеклі, ніхто нам не допомагав. І так, як били по нас там, не били ні по кому взагалі. По тому нещасному п'ятачку землі, по «Довжанському», реально відпрацьовано було стільки, як половина з Дебальцевого. Залишилися гіркий осад у хлопців, про подвиг яких незаслужено забули свого часу, як і про масштаби втрат у котлі. У всіх на слуху Іловайський і Дебальцевський... Зараз можна робити різні припущення: не знали, що з військовослужбовцями робити і як виводити особовий склад. А з іншого боку – такий час був, що тоді взагалі ніхто не знав, що робити.

– Хлопці воювали, тримали позиції, а не сиділи по тилах. «Талівка», «Станиця», «Успенка», «Зеленопілля», «Довжанський»... Скільки загинуло народу в «Довжанському котлі» ніхто не знає і ніколи не дізнається. Скільки там необрахованого! Хто б озвучив цю цифру? Яка кількість людей була насправді і після виходу залишилася в строю? Хто б сів і склав списки військових частин і підрозділів, які брали участь у виході? Не було там безвісти зниклих, бо нікого там вже було в полон брати. У тій м'ясорубці по нас били «Гради», «Акації». Там або вижив, або ні.

– Мало було прикордонників, які воювали на нулі. Це зараз усвідомили, що не можна воювати з автоматом проти «Градів». Хлопці тому вже герої, що протрималися місяць, залишалися там до кінця. Хоч і були у декого наміри, але ніхто не покинув позицій. Готовий дати оцінку кожному. Я теж не янгол. Траплялося, зривалися і кричали один на одного. Та самотужки там ніхто нічого б не вдіяв, воювали всі, і заслуга у всіх там однакова. Когось із хлопців нагородили. У мене орден за події, що відбувалися. Та вважаю його нашим спільним, бо на ньому кров усіх моїх пацанів, – ділиться роздумами Руслан Ставицький.

– Багато знайомих, надивившись фільмів і шукаючи в моїх очах насаги, якогось азарту, запитували: «Ну, як там?». Немає романтики у війні! Є паніка, жахиття, кров і ненависть. Або – ти, або – тебе.

СПІЛЬНОТА

– Охолонувши від війни, збиралися з товаришами разом. Один одного підтримуємо, телефонуюмо. 6 серпня – наш день виходу з котла – дата незабутня. Пам'ятаю всі дати смерті і сумую до всіх втрачених хлопців, знаю, хто де похований, я у кожного на могилі був і з сім'ями спілкувався. Торік останки Олега Кислицького привезли в Білгород, впізнали по ДНК, поховали, – розповідає підполковник Руслан Ставицький.

То були найбільші втрати прикордонників впродовж однієї операції з початку російської агресії.

Передати це важко і неможливо, а ще важче усвідомити все тому, хто не відчув на собі того пекла. Це потрібно було побачити і через це пройти. Відзняті сепаратистами наступного дня після виходу і викладені в Інтернет моторошні кадри того, що залишилися після виходу, скидаються на фільм жахів. Однак можна лише уявити наскільки жорсткішою за цю хроніку була реальність.

Хтось сказав собі, що з нього годі війни. Решта готова кинутися у шалений вир знову. Проте у них на всіх одна мрія – зайти на звільнений «Довжанський», встановити жовто-блакитний прапор, покласти квіти всім загиблим: «Ми туди повернемося заради всіх наших полеглих хлопців. Пам'ятаємо вас, братики. Ви завжди – в нашому строю!» К

ХТОСЬ СКАЗАВ СОБІ, ЩО З НЬОГО ГОДІ ВІЙНИ. РЕШТА ГОТОВА КИНУТИСЯ У ШАЛЕНИЙ ВИР ЗНОВУ. ПРОТЕ У НИХ НА ВСІХ ОДНА МРІЯ – ЗАЙТИ НА ЗВІЛЬНЕНИЙ «ДОВЖАНСЬКИЙ», ВСТАНОВИТИ ЖОВТО-БЛАКИТНИЙ ПРАПОР, ПОКЛАСТИ КВІТИ ВСІМ ЗАГИБЛИМ.

Представники цієї унікальної військової спеціальності в ієрархії будь-якого силового відомства завжди стоять на першому місці. Водолази-розвідники, підводні диверсанти, «люди-жаби», «живі торпеди», «морські дияволи»... Називають їх по-різному, залежно від історичного періоду, місця дії або характеру завдань. Проте в усі часи цих людей вважали кращими з кращих, елітою сил спеціального призначення будь-якої держави. Їм властивий високий професіоналізм і непроникна завеса таємниці, якою оповита їхня важка чоловіча робота. У мирні часи про них забувають, однак у критичний момент саме підрозділи бойових плавців стають останнім доводом королів і надією полководців, секретною зброєю і козирним тузом, здатним переломити хід навіть безнадійної гри.

ЗА ЧАСІВ СКІЛЛА ТА ГОСПІТАЛЬЕРІВ

Більшість істориків схиляються до того, що бойові плавці з'явилися одночасно з першими морськими баталіями, які вибухнули між персами і греками у 480 р. до нашої ери. Згідно зі свідченням Геродота, еллін Скілла та його дочка Гідна з острова Скіоні, жителі якого славились як вправні плавці, донирнули до ворожих кораблів і перерізали якірні канати. Трапилася вночі жажлива буря, розбила об прибережні скелі кілька десятків бойових суден персів. Таким чином, подвиг Скілла можна вважати першою успішно проведеною бойовими плавцями диверсійною операцією в історії людства.

У подальшому бойове застосування нириців продовжувало розширюватися. Особливо ефективно їх використовували у військовому флоті Стародавнього Риму. Там навіть існував спеціальний підрозділ («урінаторес»), до завдань якого, окрім розвідки і диверсій у ворожих портах, входило також підводне обстеження і ремонт власних кораблів. Удосконалювалися і тактичні прийоми водолазів. Римляни пускали на дно судна противника, проробляючи свердлами отвори в бортах, непомітно для сплячої команди буксировали їх у свої порти, брали на абордаж, з'являючись прямо з-під води.

З настанням Середньовіччя мистецтво античних бойових нириців у Європі було практично забуто. Нечисленні відомості про водолазів тієї похмурої епохи пов'язані переважно з арабськими і турецькими війнами. Так, є відомості, що під час битви за іспанську фортецю Анделіс 1203 року арабські плавці підірвали одну з її стін за допомогою бочки з порохом, закладеної у підводній частині фундаменту. Турки, які ліквідували у

1565 році бастион госпітальєрів на Мальті, також знищували берегові батареї християн порохомініями, що встановлювали водолази.

ГЕНІАЛЬНИЙ ЛЕОНАРДО

Разом з тактикою дій плавців-нириців постійно удосконалювалося і їхнє технічне оснащення. На початку XVI ст. Леонардо да Вінчі створив революційний для свого часу дихальний апарат на основі балонів зі стисненим повітрям і прообраз скафандра для переміщення на глибині. Великий син Італії набагато випередив епоху, немов визначив майбутні успіхи своїх нащадків. Тому не дивно, що саме італійці у першій половині XX століття подарували нове життя покритій багатокілограмовим пилом теорії підводних дій.

Нова тактика ведення морської війни виникла на Апеннінах ще в ході Першої світової війни. Влітку 1918 р. військовими інженерами італійського флоту на базі звичайної торпеди був сконструйований транспортувальник, призначений для прихованої доставки диверсантів. Цей примітивний підводний міні-човен міг розвивати швидкість лише трохи більше двох вузлів (3,74 кілометра на годину). Керував машиною екіпаж з двох чоловіків, які сиділи на торпеді верхи, а їхні голови і плечі при пересуванні виступали над водою. Незважаючи на всю незграбність апарата з технічної точки зору в бойових умовах «ноу-хау» себе повністю виправдало. Два італійські офіцери зуміли непомітно підібратися до австрійського лінкора «Вірібус Унітіс» та встановити міни з годинниковим механізмом на підводній частині борту. Внаслідок потужного вибуху військовий корабель водотоннажністю 21 тис. тон затонув.

ДИХАТИ, ДУМАТИ, ДІЯТИ...

«МОРСЬКІ ДИЯВОЛИ»

З'ЄДНАННЯ «К»

З приходом до влади Муссоліні Італія почала активно готуватися до майбутньої війни. На шляху до здійснення амбітних планів щодо відродження Римської імперії в межах епохи Октавіана Августа сильним противником для італійців у Середземному морі був британський флот. У пошуках засобів ефективної боротьби з ним командування зробило ставку на бойових плавців. У березні 1941 року була сформована 10-та легка флотилія MAS. У школі підводних диверсантів курсанти проходили ретельну теоретичну і практичну підготовку, їх вчили користуватися кисневими приладами, здійснювати далекі запливи, довго перебувати під водою, долати загородження і встановлювати вибухові пристрої. В якості тренування інструктори любили влаштовувати підпочиним двокілометрові марші по морському дну. Школа диверсантів являла собою замкнутий світ, існування якого трималося в суворій таємниці. Добровольці, які бажали стати бойовими плавцями, обов'язково проходили медичне обстеження і перевірку на психологічну стійкість.

Найбільш успішною операцією підлеглого князя Боргезе стало знищення двох останніх англійських дредноутів (військові кораблі класу лінокор) в Олександрійській гавані на Середземномор'ї взимку 1941 року. Тоді італійські плавці здобули одну з найблискучіших перемог в історії морських воєн: шість чоловіків, занурившись на території порту, що охоронявся, підірвали лінокори «Веліент» та «Квін Елізабет», а також потопили танкер. Лінійні кораблі британців отримали настільки серйозні uszkodження, що фактично до капітуляції Італії у вересні 1943 року так і не повернулися в стрій.

Існували бойові плавці і в Третьюму рейху. Такою нестандартною манерою ведення війни на морі фашистська держава прагнула хоч якось компенсувати слабкість свого флоту. У березні 1944 року командування німецьких ВМС сформувало диверсійно-штурмове з'єднання «К» (скорочення від слова «kleinkampfverband» – «з'єднання малого бою»).

З'єднання «К» провело чимало успішних операцій, найбільш значимими серед яких

можна назвати руйнування шлюзу в Антверпенському порту, підірвали мостів через річки Орн і Ваал в Голландії, а також Одер у Східній Німеччині. Саме німці вперше використали водолазів для здійснення річкових диверсій, а також для знищення важливих військових об'єктів на узбережжі. У квітні 1945 року навіть знавснілий від страху Гітлер зажадав у своє безпосереднє розпорядження особисту охорону саме з бійців з'єднання «К».

«ДЕЛЬФІН» І «ВИМПЕЛ»

Питання про створення цілого морського диверсійно-розвідувального напрямку в розвідслужбах СРСР постало одразу після візиту бойового корабля ВМФ СРСР «Свердлов» до

Нова тактика ведення морської війни виникла на Апеннінах ще в ході Першої світової війни. Влітку 1918 р. військовими інженерами італійського флоту на базі звичайної торпеди був сконструйований транспортувальник, призначений для прихованої доставки диверсантів.

Великобританії в 1953 році. Коли охорона помітила спробу обстежити підводну частину крейсера іноземними водолазами, Міністерство оборони СРСР терміново приступило до розгляду питання про необхідність створення спеціальних підводних розвідувально-диверсійних формувань. У червні 1953 року ГРУ Генштабу ЗС СРСР прийняло рішення про формування семи морських розвідувальних пунктів спеціального призначення (МРП СП). Неофіційна назва – «Дельфін». Вони проводили особливі завдання, здебільшого за кордоном.

З 1981 року в СРСР почалася підготовка бойових плавців загону «Вимпел». Вони входили до складу Першого головного управління КДБ СРСР (зовнішня розвідка) і комплектувалися співробітниками держбезпеки. При комплектуванні загону тільки 10 бойових плавців отримували мандат довіри зі 120 кандидатів. Завдання, які стояли перед підрозділом групи «Вимпел», нерідко носили не тільки оперативно-тактичний, а і стратегічний характер. Напередодні можливої війни вони повинні були вивести на територію противника системи управління, захопити важливі об'єкти до підходу основних сил.

До розвалу СРСР радянські бойові плавці виконували бойові операції у В'єтнамі, Індії, на Близькому Сході. Деякі підрозділи обороняли радянську військово-морську базу Нокра в Ефіопії, судна в Анголі, Мозамбіку, Нікарагуа, на Кубі, проводили розмінування в Перській затоці і на Червоному морі.

Бойові плавці ВМС США існують з часів Другої світової війни. Тоді вони використовувалися для розвідки берегових ліній, а також знищення підводних та прибережних укріплень під час проведення десантних операцій.

З 1962 року і до сьогодні SEAL беруть участь у всіх без винятку бойових операціях США. Особливу роль американські бойові водолази зіграли під час В'єтнамської війни, вторгнення на Гренаду, операції «Головний шанс» у Перській затоці, вторгнення США у Панаму, війни в Афганістані та Іраку. Також окремий полк спеціального призначення ВМС США для боротьби з тероризмом провів операцію щодо знищення «терориста номер один» Усами бен Ладена в Абботтабаді 2 травня 2011 року.

Тривалий час існування SEAL було державною таємницею. Наприкінці 80-х, з потеплінням відносин між СРСР і США, частина операцій була розсекречена.

Відбір кандидатів у «морські котики» проводиться з числа добровольців, які досягли 18 і не старше 28 років. До служби допускаються тільки чоловіки – громадяни США. Кандидат повинен володіти відмінним здоров'ям, як фізичним, так і психічним.

З самого початку добровольців, які цілком підходять за всіма вимогами і не виявляють жодних явних фізичних чи психічних відхилень, піддають серії тестів, на підставі яких експертна комісія з досвідчених психологів і лікарів проводить початковий відбір. Тільки після цього хлопці потрапляють до навчально-морських центрів спеціальних військ.

Перш за все, курсантів готують до тих навантажень, які очікують на них протягом року. Це семитижневий курс загальної фізичної підготовки і навчання спеціальним прийомам плавання. На цьому етапі курсанти знайомляться з новими методиками фізичного розвитку, тренують дихальну систему, витривалість. І нехай навіть кандидат є

чемпіоном світу з плавання, його будуть вчити заново. Навчають плавати протягом багатьох годин і при сильному штормі. При будь-якій температурі води, навіть якщо вона на очах перетворюється на лід. З вантажем і навіть, будучи зв'язаним по руках і ногах. Мета цього етапу – привчити бойового плавця до води, щоб він відчував себе в ній, як риба.

Далі дев'ять тижнів першого періоду бойової підготовки і тренувань у морі чи океані. Причому кожного тижня навантаження набувають специфічної спрямованості, їх все складніше переносити.

На особливу увагу заслуговує етап підготовки, який самі ж «тюлені» називають «пекельним тижнем». Він триває лише п'ять днів, але цього цілком достатньо, щоб повністю відчути всю «радість» служби в SEAL. За цей час курсанти мають право спати чотири години, і то, або стоячи, або по горло в смердючому болоті. До кінця тижня навантаження набувають садистського характеру. І ось в такій обстановці майбутні «тюлені» повинні не тільки боротися з водною стихією, але і перемогти її і, що набагато складніше, самого себе, свій страх і біль.

Відсів після «пекельного тижня» – 50% від загальної кількості відібраних для підготовки. А фінальний відсів – 90% від початкової кількості.

Останньою стадією підготовки є повітряна, тривалістю три тижні. Тут на курсантів очікують парашути, стрибки, управління повітряним рухом, наведення і коректування дій авіації.

І тільки тих, хто витримав пекельний марафон, допускають в елітне співтовариство. Їм в урочистій обстановці вручають емблему SEAL (орел, що тримає в пазурах якір, тризуб і кремінний пістолет), і розподіляють по групах. Проте це ще не повноцінні «тюлені». Тільки після підписання другого контракту новобранець може вважати себе справжнім бійцем SEAL.

НОВА ДЕРЖАВА

Після отримання Україною незалежності було сформовано декілька підрозділів бойових водолазів.

А САМЕ:

- окремий загін спеціального призначення ГУР Генерального штабу ЗС України;
- 801-й окремий загін боротьби з підводними диверсійними силами та засобами ВМС України у Севастополі, поточне місце дислокації – Миколаїв;
- 73-й центр морських спецоперацій ВМС України, що з 2004 року дислокується в місті Очаків Миколаївської області;
- група водолазів у складі «Омега» – підрозділ особливого призначення Окремої бригади «Барс» внутрішніх військ ВМС України, Київ;

Підводні диверсійні операції морського спецназу, порятунк на морі людських життів і техніки, підводне розмінування в зоні АТО і протидиверсійна охорона об'єктів стратегічного значення стають дедалі більш актуальними.

- «Скат» – загін бойових плавців батальйону спеціального призначення Кримського територіального командування внутрішніх військ ВМС України, Балаклава.

У Криму знаходилися й інші важливі підрозділи, наприклад Державний океанаріум, одним з напрямів якого була робота з морськими біотехнічними системами, «бойові дельфіни», також на території півострова здійснювалися глибоководні пошукові та дослідницькі роботи. З вищезаз-

наченого можна легко зрозуміти, скільки баз підготовки бойових водолазів втратила Україна після анексії Криму.

У результаті країна відчуває нестачу військових водолазів різних спеціалізацій, які пройшли навчання за вищим класом і забезпечені сучасним спорядженням та технікою. Адже підводні диверсійні операції морського спецназу, порятунок на морі людських життів і техніки, підводне розмінування в зоні АТО і протидиверсійна охорона об'єктів стратегічного значення стають дедалі більш актуальними. При цьому під «об'єктами» мається на увазі не тільки флот. Захист цивільної структури також важливий, як і інфраструктура флоту.

Завершує курс підготовки бійця морського спецназу етап особливого навчання. На цьому етапі морські командос освоюють способи прихованого перебування під водою протягом тривалого часу, тренуються в десантуванні на море з парашутом, з надводного корабля і з підводного човна, засвоюють прийоми диверсійних дій проти кораблів і портових споруд, відпрацьовують тактику морського десанту в складі підрозділів і штурмових груп.

Кінцевою метою навчання є підготовка універсального бійця, який досконало володіє всіма способами бою як наодинці, так і в складі групи, здатного виконати будь-яку бойову задачу за найнесприятливіших умов.

Ізраїльський морський спецназ накопичив унікальний досвід морської диверсійної війни і по праву вважається одним з найсильніших у світі.

13-та флотилія або Шайетет-13 – підрозділ спеціального призначення військово-морських сил Ізраїлю. Одна з елітних частин, що займається наземними і морськими операціями в тилу противника.

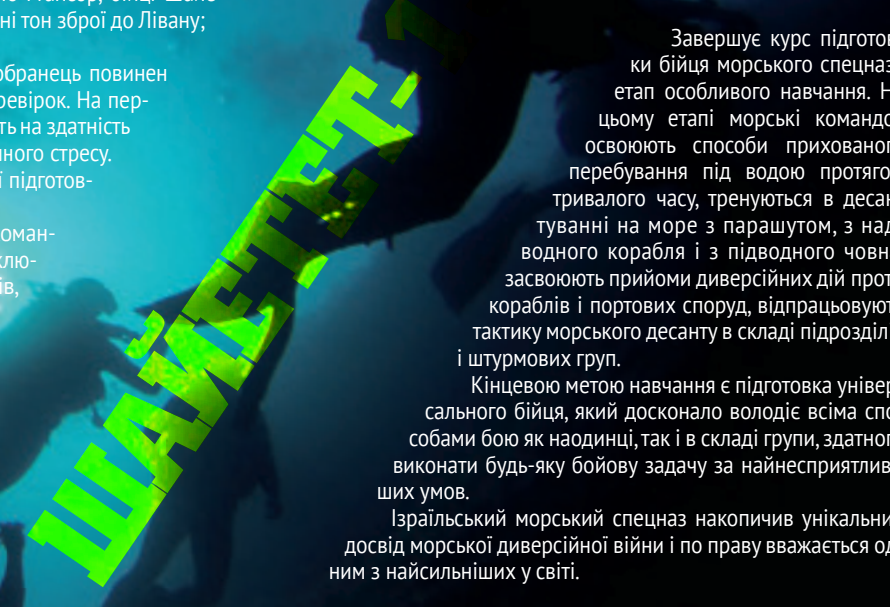
Підрозділ був створений на початку 1950 року на базі об'єднання підрозділів вибухових катерів і бойових плавців. У 1952 році Шайетет-13 розділили на два дивізіони: навчальний («пальгатадраха») і бойовий («пальгатмівцаім»).

Серед відомих операцій Шайетет-13: захоплення судна «Карін А» – 2002 рік, операція «Чотири види» – 2009 рік, в акваторії Середземного моря, в результаті якої було перехоплено вантажне судно Franscor, бійці Шайетет-13 захопили корабель і запобігли доставці сотні тон зброї до Лівану; конфлікт біля берегів Гази – 2010 рік.

Для проходження служби в Шайетет-13 новобранець повинен відповідати високим вимогам і пройти безліч перевірок. На першому етапі відбору кожного кандидата перевіряють на здатність діяти самостійно в умовах небезпеки і психологічного стресу. Потім приступають до курсу морської диверсійної підготовки, який триває двадцять місяців.

На підготовчому етапі майбутній морський командос проходить курс піхотного спецназу, який включає навчання тактиці малих піхотних підрозділів, снайперську, парашутно-десантну, саперну і розвідувальну підготовку.

На етапі морської підготовки бійці освоюють основні прийоми і дії бойового плавця-підводника: стрибки у воду з великої висоти, орієнтування під водою, здатність долати великі відстані вправ з багатокілограмовим вантажем озброєння і спорядження, володіння холодною і стрілецькою зброєю під водою.

НОВА ШКОЛА

– Я запитав у свого напарника інструктора, чи він змерз. У відповідь він випадково вдарив рукою по воді, що у водолазів сприймається як сигнал аварії. Прикордонники, не гаючи час, пірнули до нього на допомогу вже на рефлекторному рівні. Це свідчить про відмінний результат проведених навчань.

Ми відпрацьовували цілком реальні ситуації: міно-вибухова травма, відсутність зв'язку з напарником чи банальне – щось впало за борт. Під час навчального процесу необхідно постійно тримати учнів у тонусі.

Наприклад, розпочався учбовий день. Водолази пірнають під воду, у них є завчасно поставлене завдання, і тут – непередбачувана ситуація – людині потрібна допомога. Пораненого вдавав я. Йшов по дну, знімав там спорядження й спливав. Лікар про це знав, напарник інструктор також, прикордонники – ні. Спочатку було складно хлопцям із моїми витівками, проте вже в останні дні навчань бійці реагували миттєво, – розповідає координатор проекту «Школа військових водолазів» Костянтин МИРГОРОДСЬКИЙ.

Сьогодні він працює звукорежисером на 112 каналі, проте має 11 років досвіду у водолазній справі, яку не покине ніколи. Тож, дізнаємося в нього, чому та навіщо він допомагає українським військовим водолазам, чого встигли досягти за період навчань наші охоронці кордону та які взагалі перспективи розвитку «дайверів» нашої країни, про яких пересічна людина знає дуже мало.

– Як Вас доля звела з прикордонниками?

– Їздив періодично в АТО у якості волонтера, а вже згодом переорієнтувався, зрозумів, куди зможу докласти більше зусиль. Я водолаз з 19 років. Служив у Севастополі, в Балаклаві, у підрозділі, який займався підводним розмінуванням. Переїхавши до Києва, продовжив працювати водолазом, проте вже в державних та комерційних установах. За кордоном також вдалося здобути досвід. Мені пощастило мати справу з винятковими спеціалістами. Знаю кращих в Україні, котрі хочуть і можуть допомогти, проте їх одиниці. Відповідно, побачивши пост Сергія Притули на фейсбуці про водолазів, зустрівся з ним на зйомках, ми переговорили. Згодом я поїхав у Маріупольський загін морської охорони, аби познайомитися з хлопцями, яким Сергій передавав шість комплектів водолазного спорядження. Насправді саме Притула розпочав цю справу, а ми вже з формациєю «People's Project» доводимо все до логічного кінця. Так от, по штату у маріупольських прикордонників шестеро бойових водолазів, двоє мають відповідні документи (особиста книжка, де щорічно ведеться облік годин під водою, якщо військовий не набирає певну кількість – дискваліфікація). Ми, як волонтери, звісно не можемо надати таких документів, тільки провести курси. Порадившись із охоронцями кордону, ми вирішили доукомплектувати належним спорядженням

Під водою треба спочатку думати, а потім діяти. Відчуття товариша має бути постійно, командний дух, як у лобому спецназі. Навіть за відсутності провідного чи гідроакустичного зв'язку з колегою водолаз все одно повинен відчувати по сигнальному кінцю (мотузковому), що робить напарник, бачити і навіть думати за нього.

їхню групу і надати їм елементарну базову підготовку. Нас підтримала серйозна волонтерська формація – «Народний проект».

Скажу відверто, під час навчань ми не гаємо час. Як на заході? Там не зволікають зайвими походами, перекурами тощо. Там о п'ятій встаєш – спорт, після чого одразу під воду на тренування, після обіду – лекції та знову готувати спорядження і на ніч під воду, лягаєш спати о 12-й ночі. У них жорсткий відбір, бійці навчаються півроку мінімум. Дивлячись, який підрозділ, яка спеціалізація. Взагалі там, щоб підготувати кваліфікованого спеціаліста з водолазної справи потрібно три роки, а потім постійна систематична робота.

– Де в Україні готують бойових військових водолазів сьогодні?

– Досить серйозна база була у Криму в Академії Військово-Морських Сил ім. П.С. Нахімова. Викладачами були люди з унікальним багаторічним досвідом роботи. Сьогодні лише декілька з них лишилися в Україні.

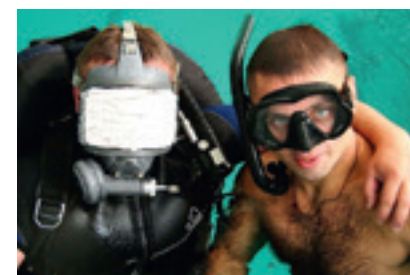
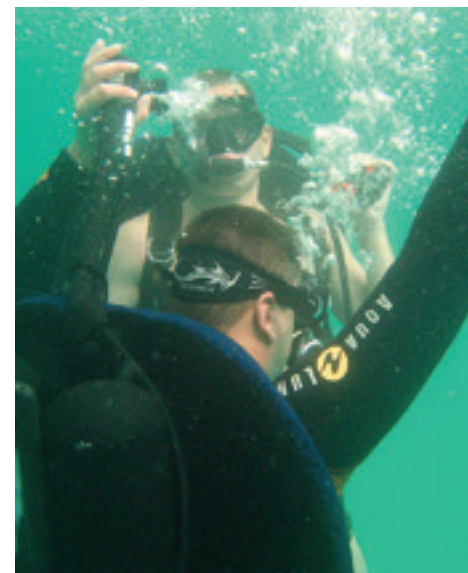
Навчальні заклади, які готують водолазів для силових структур, є в Одесі, Харкові, Кам'янець-Подільському і Чернігові. Здавалося б, навчальних центрів більш ніж достатньо, проте з підготовкою кадрів все одно є питання. Чому так?

По перше, жоден з цих центрів підготовки не створювався як водолазний навчальний центр. Винятком є школа у Кам'янець-Подільському Центрі розмінування, та й ту було майже знищено за часів Януковича, а зараз відновлюється силами офіцерів-ентузістів. Відповідно, бракує інфраструктури – басейнів, обладнаних водолазних полігонів, тренувальних місць, рекомпресійних камер.

По друге, відчувається катастрофічний дефіцит сучасного водолазного спорядження та обладнання. Не вистачає навіть елементарних гідрокомбінезонів. Сьогодні на озброєнні стоять і активно експлуатуються сорокарічні апарати ІДА-71 та АВМ-3. Сучасне високотехнологічне обладнання для підводних робіт коштує дорого і включає в себе: телекерованих роботів для розмінування, дихальні апарати, що працюють на газових сумішах та багато іншого. Навіть звичайний акваланг повинен мати антимагнітне виконання.

По-третє, відсутність системної підтримки військової водолазної справи призвела до того, що нормативні документи та навчальні програми лишилися на рівні СРСР 70-80-х років. При чому виконати в повному обсязі навіть стару навчальну програму, яка передбачала півроку навчання, неможливо через відсутність ресурсів. Тривалість навчального курсу водолаза становить два місяці, з яких під водою курсант працює лише 20 годин. Це неприпустимо мало! Крім того, перерване «наступництво поколінь», коли старші вчили молодих і передавали свій досвід.

ФУНКЦІЯ НАШОГО ПРОЕКТУ – ДОПОМОГА ВЖЕ ІСНУЮЧИМ ВОДОЛАЗНИМ ПІДРОЗДІЛАМ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ, СПОРЯДЖЕННІ, ТА РОЗРОБЦІ НОВІТНІХ ПІДХОДІВ ПІДГОТОВКИ БОЙОВИХ ВОДОЛАЗІВ. МИ НЕ КОНКУРЕНТИ, МИ ПОМІЧНИКИ. НЕОБХІДНО ПРАЦЮВАТИ ТІЛЬКИ НА РЕЗУЛЬТАТ, ЯК В США, ІЗРАЇЛІ, ІТАЛІЇ. ПОДІБНЕ МИ Й НАМАГАЛИСЯ ЗРОБИТИ У МАРІУПОЛІ ПІД ЧАС НАВЧАНЬ.

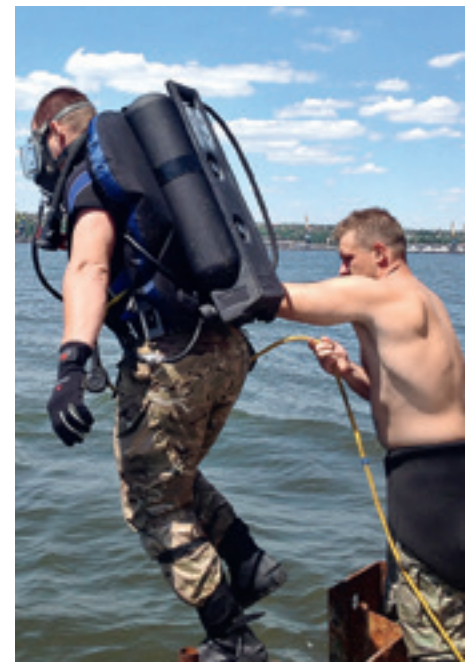
– Ви, як спеціаліст, який бачите вихід із цієї ситуації?

– Я бачу наступний вихід – самостійно готувати фахівців, створювати нову документацію, переймати передовий досвід, використовувати нове спорядження та зброю, засновувати нові традиції. Довести, що ми – можемо! Ціль – інтеграція в систему колективної безпеки НАТО, орієнтація на повне взаємосумісництво людей та техніки. Звичайно, можна і потрібно відправляти наших хлопців на стажування за кордон, проте повинна бути установка на створення власної водолазної «школи» світового рівня.

Україна має унікальні науково-технічні розробки та напрацювання, на базі яких ми можемо розвивати цю галузь. Наприклад, у Миколаєві, в Національному університеті кораблебудування розробляють ROW (телекеровані підводні апарати). Інститут електрозварювання ім. Патона славиться унікальними відповідними технологіями, а в одній з дослідницьких установ розроблявся навіть підводний зв'язок на основі спілкування дельфінів.

До речі, наш проект «Школа військових водолазів» також використовує вітчизняні напрацювання. За основу нашої програми базової підготовки був акватлон – дисципліна підводного спорту, яка розроблялась країнами СНД.

Оскільки 2017-й буде роком флоту, є надія, що вся ця тема почне підніматися. Є шанс, що все зрушиться з мертвої точки. Зараз Військово-морські сили ЗСУ очолює дуже розумна й відповідальна людина. Ми, волонтери, як каталізатори, тільки підштовхуємо командування до певних зрушень. Проте ніколи не будемо головними. Функція нашого проекту – допомога вже існуючим водолазним підрозділам у фаховій підготовці, спорядженні, та розробці новітніх підходів підготовки бойових водолазів. Ми не конкуренти, ми помічники. Одне знаю напевно, потрібно відмовлятися від бюрократії, усієї «шараварщини», непотрібної «установщини». Необхідно працювати тільки на результат, як в США, Ізраїлі, Італії. Подібне ми й намагалися зробити у Маріуполі під час навчання.

– Які навички здобули прикордонники по завершенню курсів?

– Нам з ними було дуже приємно працювати, всі вони спортсмени, майже всі професійні, молоді. На другому тижні занять у них горіли очі. Коли сам викладаєшся на всі сто і віддача така ж сама – працювати одне задоволення. У хлопців з Маріуполя насправді немає фантастичних задач. Все дуже просто, проте вони повинні бути підготовлені до екстремальних ситуацій в морі. Усі ми пам'ятаємо підлив прикордонного катера. Людину з ураженням кінцівок викинуло за борт, поки його витягали – чоловік стік кров'ю. Якби ті, хто його рятував, розуміли, що потрібно було накласти джгут прямо у воді, а потім вже доставати, те що ми і відпрацьовували на навчаннях, цей би хлопець залишився живий.

Сьогодні на Маріупольському напрямку може бути все що завгодно. Проти прикордонників можуть, наприклад, розпочатися дії диверсійних груп. Зараз цього немає, і слава Богу, проте вони повинні бути до цього готові.

Група водолазів у лавах Держприкордонслужби з'явилася ще в мирний час, через ризик перевезення контрабандного товару на підводній частині цивільних суден. Вони мають зануритися і оглянути підводний корпус, чи немає контейнерів. Плюс у них є примітивні задачі, як обслуговування власного флоту – почистити кінгстони чи звільнити гвинт від сітки тощо. А тут війна. Відповідно з'являються й інші виклики, яким необхідно на професійному рівні відповідати. Потроху командування їм вже почало ставити задачі щодо основ протидиверсійної охорони: вони мають постійно оглядати гідротехнічні споруди, які там є, а також свій флот. Діло пішло і незабаром стане зрозуміло, на що вони здатні.

– Хто був з Вами у команді інструкторів, всі цивільні?

– Так. Мій друг Максим водолаз із колосальним досвідом, на додаток він ще й інструктор з технічного дайвінгу. Зараз працює за кордоном в офшорі, на бурових платформах. Деякі бойові водолази зневажають ставляться до дайвінгу, а даремно. Багато спільних моментів. Наприклад, поведінка під час аварійної ситуації. Є абсолютно чіткий алгоритм дій, який повинен бути закріплений на рівні рефлексів. Проста формула: зупинитися, дихати, думати, діяти. Одного дня вона врятувала мені життя.

Також з нами були спортсмени-акватлоністи, Валерій та Марина Науменко і Максим Купрій. Акватлон – спорт, що ідеально підходить для підготовки водолазів. Нам вдалося зв'язати різні компоненти навчання в одне ціле.

У складі нашої інструкторської групи був лікар Сергій, щойно демобілізований хірург 54-ї бригади. На війні він здобув серйозний досвід, врятував не один десяток життів. Згідно з Правилами Водолазної Служби, під час учбових водолазних спусків обов'язково потрібен лікар-спеціаліст. Взагалі водолазний лікар – не проста спеціалізація.

Він повинен сам бути водолазом і два рази на місяць спускатися у барокамері на глибину ста метрів під воду. Якщо трапиться аварія, і водолаза будуть піднімати у барокамері, спецфізіолог має надати на глибині першу допомогу. У звичайної людини під таким тиском просто відключиться свідомість, а лікар-спецфізіолог має вміти це робити. А де ж його зараз знайдеш? У нас і водолазних барокамер в Україні – на пальцях однієї руки можна перелічити. Спецфізіологів дуже мало. У Києві тільки один – Моїсеєнко Євген Васильович, поважна людина – академік, полярник, працював на станції «Академік Вернадський», на жаль, вже похилого віку і ми не хотіли його турбувати. Якщо проєкт вийде на більш серйозний рівень, тоді, звичайно, без його допомоги не обійтись.

Сергій, наш хірург, котрий був з нами, надав хлопцям серйозні знання з тактичної медицини. Все то нескладно, проте на рефлекторному рівні потрібно вміти робити. Він практик, і розуміє, що найголовніше треба знати і вміти чи то на полі бою, чи то під час

Якщо наш наступний курс буде успішним, як і цей, ми тоді це все складемо разом, зробимо вже у вигляді методичного матеріалу і будемо підніматися вище.

морського бою. Також ми укомплектували хлопців сучасними аптечками першої допомоги.

– Чи буде «Школа військових водолазів» продовжувати своє існування?

– Так, безперечно. Ми продовжуємо програму однозначно, подивимося до чого це приведе. Поки що вона показує свою ефективність, є прогрес. Будемо й надалі співпрацювати з водолазами Маріупольського загону морської охорони, запросимо до них на тренування ще декілька осіб із ВМС.

Якщо наш наступний курс буде успішним, як і цей, ми тоді це все складемо разом, зробимо вже у вигляді методичного матеріалу і будемо підніматися вище. В принципі, новий командувач українського флоту нас підтримав. Можливо, будемо працювати з навчальним центром в Одесі на базі Морської академії. Ідеально було б провести змагання на кращий водолазний підрозділ серед силових структур. Це була б велика мотивація, спортивний інтерес коли люди підтверджують своє право називатися військовими водолазами.

– Як обирають бойових водолазів, адже далеко не кожен ним може стати?

– За психофізіологічними характеристиками. Чоловік повинен бути з певними можливостями. Треба мати відмінне здоров'я, бути обов'язково спортивним, врівноваженим і трохи флегматиком. Під водою треба спочатку думати, а потім діяти. Відчуття товариша має бути постійно, командний дух, як у любому спецназі. Навіть за відсутності провідного чи гідроакустичного зв'язку з колегою водолаз все одно повинен відчувати по сигнальному кінцю (мотузковому), що робить напарник, бачити і навіть думати за нього. Зовсім без зв'язку за кордоном, звісно, вже ніхто не працює, а в нас ще проходить така практика.

Потрібні люди без клаустрофобії, та без страху темноти. В азовському морі з прикордонниками ми одразу розпочали тренування наосліп, ми їм заклеювали маски і вчили діяти на дотик. Всю картинку потрібно чітко собі уявляти в голові: де ти, в якому положенні, хто поряд, це все практика і вправи. Ще є така штука: коли відключається один з елементів відчуття інформації – підсилюється інший. Це так само як у сліпих.

– Які країни готують сьогодні найсильніших «морських котиків» у світі?

– Америка, Франція, Італія – «законодавці моди», всі провідні країни. Беремо у них досвід. На заняттях з акватлону прикордонники виконували вправи морського спецназу США Navy SEAL, у спрощеному вигляді звичайно. Вправи наосліп, із закритими масками ми взяли також із закордонної практики.

– Сподіваємося на подальший професійний розвиток бойових українських плавців.

– Нічого не може бути відірваним сьогодні від процесів, які відбуваються в країні. Якщо в державі все буде гаразд, то і у водолазній справі також. К

Підготувала НАТАЛІЯ УСТЬЯНЦЕВА

COMSUBIN І ТАЛІЯ

Жодна країна світу в період між двома світовими війнами не мала таких напрацювань в області морських диверсій, як Італія.

У 1954 році було створено новий підрозділ – Comsubin. Сьогодні він входить до складу 10-ї флотилії військово-морського флоту Італії.

Comsubin складається з трьох основних підрозділів: диверсійна група, група підводних операцій і підрозділ спеціальних плавзасобів.

У Comsubin відбором і навчанням традиційно займається кілька навчальних підрозділів. Щорічно в травні школа рейдерів починає набір кандидатів для проходження ординарного курсу сил спецпризначення флоту. Відбір є одним з основних завдань курсу, що триває 54 тижні. Після року фізичних і психологічних навантажень залишається від п'яти до п'ятнадцяти осіб із сотні. Рекрути не повинні бути старші 27 років. Зазвичай їх набирають з діючого флоту. Серед них офіцери і унтер-офіцери, рядові і контрактники.

Відбір триває протягом двох тижнів і складається з медичних, фізичних і водних тестів. До останніх належать спуски під воду, плавання, біг і подолання перешкод, переповання, а також інші тести, що визначають здібності кандидатів. Після відбору починається справжнє навчання.

Перша фаза присвячена навчанню наземного бою. Наступна – бойовим діям у воді. Протягом тринадцяти тижнів вони займаються надводним і підводним плаванням з аквалангами та апаратами замкнутого циклу. Наприкінці курсу кадет повинен проплисти в надводному положенні два кілометри за 61 хвилину, а також 6 тисяч метрів за дві години тридцять вісім хвилин у костюмі для підводного плавання і ластах, орієнтуючись по компасу. Наступна фаза триває дванадцять тижнів і присвячена бойовим діям, що включають вивчення навігації на поверхні, висадку на берег і захоплення ділянки узбережжя, проникнення на територію противника і ведення розвідки в складі групи.

Після отримання початкової кваліфікації на новачків чекає шестимісячний курс спеціалізації, в ході якого вони проходять парашутну підготовку в спеціальному центрі Centro Addestramento Paracadutisti, який дислокується в Пізі. Тут відбувається розподіл кандидатів на тих, хто буде служити в підрозділі рейдерів-диверсантів, і тих, хто служитиме в підрозділі бойових плавців.

Comsubin тісно співпрацює зі спорідненими підрозділами США, Великобританії, Іспанії та Ізраїлю. Бойові водолази Comsubin оцінюються як високо підготовлені, професійні бійці, здатні діяти як на суші, так і в морі, висаджуватися на берег як з поверхні води, з-під води, так і з парашутом.

Італійські диверсанти брали участь у миротворчих операціях у Сомалі, Лівані, Албанії, Руанді та Східному Тиморі.

Гайдамаки®

АВТЕНТИЧНІСТЬ

Чверть століття, знову безліч роздумів на тему державотворення, безліч порожніх слів на адресу тих, хто так нічого і не зробив, безліч розмов про те, скільки все ж таки всього зроблено, і зрештою усвідомлення неймовірного обсягу роботи, який чекає нас попереду, а ввечері з дитиною на плечах традиційне морозиво на центральній площі міста, традиційний концерт і, на жаль, вже традиційна згадка про те, що все це завдяки хлопцям, які зараз сидять в окопах на сході країни. Добре це, чи ні, але у 25-ту річницю незалежності України якомога менше хочеться говорити про неї з кимсь із політиків, тому ми вирішили запросити до розмови тих людей, творчість яких є, по суті, відображенням тернистого шляху, який долає наша країна. Знайомтесь – гурт «Гайдамаки» та його соліст Олександр Ярмола.

– Олександр, якщо гурт позиціонує себе як такий, що вийшов з андеграунду, то де, власне, той таємничий андеграунд, із якого все починалося?

– У всевітній мережі є чимало публікацій на тему історії нашого гурту, і всі вони подібні до інших, адже переважна більшість гуртів виходить з андеграунду. Ми ж, говорячи про це, підкреслюємо, що нас не зробив якийсь телепроект, ми самі зібралися, дуже довго працювали, розвивалися і, зрештою, зробили себе тими, ким ми є сьогодні. Це, на мою думку, правильний шлях – ми повинні збиратися, утверджуватися у своїй музиці, в текстах, спочатку серед друзів, потім розширювати коло, а не гратися у ці попсові ігри, які ми бачимо зараз.

– «Гайдамаки» – майже ровесник незалежної України, тому більшість ключових подій в історії держави позначалася і на діяльності гурту. Які саме моменти можна виокремити? Приміром, що зумовило зміну назви гурту?

– Від самого початку гурт «Актус» створили зовсім інші студенти КПІ, але так склалося, що у них загинув вокаліст, і вони просто стояли на роздоріжжі – декілька разів змінювали вокалістів, поки до них не прийшов я. Однак той гурт грав російськомовний блюз, а я робив радикально іншу музику і мав зовсім інше бачення майбутньої співпраці. Зрештою хлопці подумали і пристали на мою пропозицію. Відтоді музика у них стала іншою, але назву не міняли, можливо тому, що до цього просто не доходили руки. Так ми пережили дев'яності – змінювалися люди, оновлювався склад команди, змінювалася музика – здебільшого у напрямі українського фольк-року, але назва залишалася. Зрештою репертуар змінився настільки, що нам почали ставити питання, чому такий прикольний україномовний гурт має таку нехарактерну назву. За якийсь час з'явилася ідея назвати гурт «Гайдамаки», однак вона прижилася не одразу, її треба було переосмислити, на мою думку, це було правильно, просто на той момент доволі незвично, ніхто так не називав гурти. Однак щойно ми змінили назву, у нас все пішло доволі легко і невимушено, можна сказати, все просто стало на свої місця.

Зараз у своїх інтерв'ю я рідко звертаюся до періоду дев'яностих, хоча він мав величезний вплив на формування гурту, просто сьогодні все змінилося настільки, що ті часи здаються далеким-далеким минулим. Навіть якщо порівнювати із початком двохтисячних, чи, тим більше, подіями Помаранчевої революції. Дев'яності – то була епоха Кучми, в якій ми вже ніби й мали незалежну країну, але вона жила у режимі «дрімучого совка». Для музикантів, таких як ми, це означало якихось два концерти на рік в Україні, тому нам доводилося багато грати за кордоном. Ще тоді ми обрали для себе цей вектор, бо тільки таким чином можна було врятувати гурт.

– Наскільки робота за кордоном вплинула на формування світогляду, вас хотіли бачити там?

– Нас дуже хотіли бачити там, а що стосується формування світогляду, то він формувався саме у дев'яностих, коли ми почали виїжджати за межі України. Зокрема, наша польська епопея розпочалася із запрошення від легендарного польсько-українського продюсера Володимира Наконечного. Слід зазначити, що у Польщі взагалі дуже потужна українська меншина. На той момент, коли ми вперше приїхали туди і познайомилися з цими людьми, ми зрозуміли, що вони набагато більше освічені в українській культурі, ніж ми, і це при тому, що вони ніколи не жили в українській державі. Вони мали українське коріння і попри те, що сотні років були під Австро-Угорською імперією чи Річчю Посполитою, зберегли свою автентичність. Багато в чому, звичайно, посприяла греко-католицька церква, бо саме це відрізняло їх від поляків – вони говорили вдома українською і ходили до своєї церкви. Саме зустрівшись із цими людьми ми відкрили для себе величезний пласт української культури, який був прихований від нас.

Окрім Польщі можна відзначити і Німеччину, там ми теж багато виступали і разом з тим мали на що подивитися. У ті часи там було багато молодіжних анархічних рухів, які, тим не менше, закладали свої підприємства, що працюва-

ли всередині комуні і не змішувалися із системою. Система, якою б хорошою вона не була – ламає особистості. Такий альтернативний спосіб життя теж значно вплинув на нас. Тому, повернувшись зі своїх мандрів в Україну, ми вже чітко знали, що нам подобається у Європі і мали власний меседж для свого народу.

– Вам вдалося його донести?

– Навіть зараз складно пояснити багатьом українцям, які ніколи там не були, не жили, не інтегрувалися у прогресивні спільноти, що ж такого є у тих європейських цінностях, щоправда у Європі теж є різні люди, зокрема й ті, які прекрасно живуть у системі.

– Перший шанс Україна отримала ще 2004-го. У Вашій творчості він позначився роботою під назвою «Листопад». Чи скористалися ми тим шансом?

– Моя особиста думка, а я намагався дивитися на ті події не з середини України, а з точки зору людини, яка вже встигла пожити закордоном, – ми мали величезний шанс, величезний пас від тих кіл за кордоном, які налаштовані на інтеграцію України до Європи. Тоді ми свій шанс втратили, хоча момент був значно кращий, ніж Революція гідності. Це просто небо і земля, бо тоді був фактично зелений коридор і можна було б виконати сьогоднішні задачі без кровопролиття, яке триває вже упродовж двох років.

– Перш ніж перейдемо до Революції гідності і «Дерев'яних щитів» хотілося б пригадати ще одну роботу під назвою «Богуслав», у відео до якої фігурують українські миротворці, а текст розповідає про повернення козаків із Дону додому. Виходить, вона стала, по суті, символічною, незважаючи на те, що з'явилася задовго до війни?

– Була така пісня і такий сюжет кліпу, режисером, якого був Олесь Санін. Це був 2005-й, Україна вперше виставила свій миротворчий контингент і

МИ ПОВИННІ ВПРОВАДЖУВАТИ ШВИДКІ РЕФОРМИ, ВИКОРІНЮВАТИ КОРУПЦІЮ, ВИЗНАЧАТИ ПЕВНИЙ СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР, У ЯКОМУ Є ВМІСТ ІДЕОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВОГО ПРАГМАТИЗМУ, ЯКОМОГО ШВИДШЕ ОЗВУЧУВАТИ І НЕВІДВОРОТНО ЙОГО ДОТРИМУВАТИСЯ. ЯКЩО НЕ ЗРОБИТИ БОДАЙ ПОЛОВИНИ ІЗ ТОГО ВСЬОГО, ТО, НА ЖАЛЬ, ВІЙСЬКОВА ПРИСУТНІСТЬ НА ФРОНТІ БУДЕ ЛИШЕ ВИКОРИСТАННЯМ ЖИВОГО ЩИТА. АДЖЕ ХЛОПЦІ НА ПЕРЕДОВІЙ ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК СПОВНА – ЦЕ ГЕРОІ.

благословили і залишили самих. Це було ризиковано, страшно і незабутньо. Та й взагалі більшість концертів у зоні конфлікту гралися на адреналіні.

– Яким, на вашу думку, є вихід, я маю на увазі з війни, що стосується всієї країни, і з творчості, прийнятої мілітарною тематикою, щодо безпосереднього гурту?

– Я вважаю, що військова присутність – це ще далеко не всі карти великої геополітичної гри, адже війна не лише на фронті, вона і економічна, й інформаційна – це, власне, і є гібридна війна. Ми повинні впроваджувати швидкі реформи, викоринювати корупцію, визначати певний стратегічний вектор, у якому є вміст ідеології та здорового прагматизму, якомога швидше озвучувати і невідворотно його дотримуватися. І лише в тому всьому комплексі вінцем повинна бути тонка, я б навіть сказав гротескна, політична гра. Якщо не зробити бодай половини із того всього, то, на жаль, військова присутність на фронті буде лише використанням живого щита. На це треба звернути особливу увагу. Адже хлопці на передовій виконали свій обов'язок сповна – це герої.

Що ж до ситуації з музикою, із позицією каналів, із ротаціями, то тут відбувається помітне зближення. Великим нашим досягненням і перемогою є те, що ми спільними зусиллями проштовхнули закон про квоти (Закон № 1421-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізацій» авт.). Звичайно, нашим медіапартнерам – телебаченню, радіо – це складе маленькі тимчасові труднощі, пов'язані з потребою перебудуватися. Проте я б сказав, що вони вже перебудувалися і починають йти на зближення з нами, ми також із задоволенням ідемо назустріч. Суперечки на тему формат/неформат все одно ні до чого не призведуть. «Гайдамаки» і я особисто не є якимись зашореними тупоголовими бійцями за своє. Ми, часом, ідемо на компроміси, ні в якому разі не з ворогом, але всередині своєї країни це робити треба, нам всім разом слід перебудувати нашу країну.

– Якими будуть «Гайдамаки» після, так би мовити, компромісу?

– Що стосується балансу між фольком і роком, то тут у нас все гаразд, баланс вже давно знайдений, і ми у ньому почуваємося вільно.

Скоріше за все від гурту слід чекати робіт комерційних у хоршому сенсі цього слова. Я маю на увазі, власне, йти

на зближення з медіа, створити певний формат для себе і бути максимально доступними для людей. Це треба робити, бо, як ми говорили на початку, сидючи в андеграунді, ти багато не добьєшся. Навіть якщо ти маєш свій серйозний політичний меседж, то маєш бути відомим, щоб люди тебе почувли.

Якщо ж безпосередньо про музичні речі, то зараз хочемо створити програму Unplugged (не підключений до електрики) – це акустична програма, окрім того займаємося адаптацією кількох пісень до ротації, продовжуємо роботу над українсько-польськими проектами у Польщі, роботи багато. К

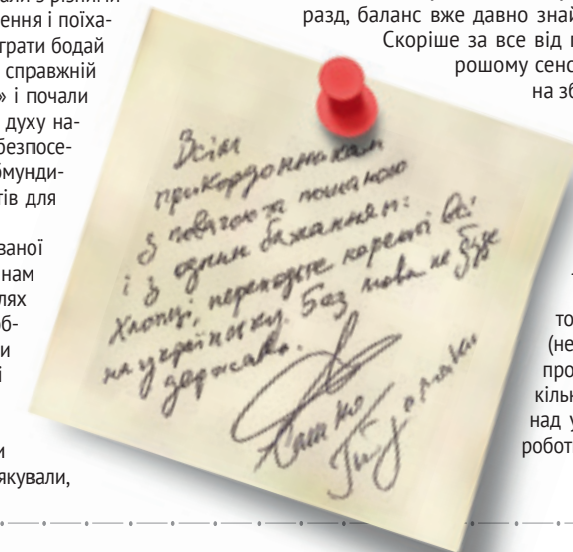
Спілкувався Дмитро СЛИВНИЙ

на тій хвилі з'явився «Богуслав», який став, по суті, віддзеркаленням нашого ставлення, нашої небайдужості до долі українського війська.

– Щодо долі, ви й сьогодні граєте в ній не останню скрипку й усіляко допомагаєте українським воякам на сході країни. З чого розпочалася ця допомога?

– Та, фактично, з Євромайдану. Потім почалися перші поїздки, але як згадаєш, як вони організовувалися і проходили, то стає моторошно. Іноді ми були більше схожі на партизанів. Співпрацювали з різними волонтерами. Часом на те, щоб прийняти рішення і поїхати було достатньо лічених хвилин, а щоб відіграти бодай маленький виступ, треба було пройти крізь справжній хаос. Пізніше вже перетнулися з «Музбатом» і почали співпрацювати на ниві підняття морального духу наших бійців. Так чи інакше ми не займалися безпосередньо питаннями закупівлі та постачання обмундирування й спорядження, однак на збір коштів для цих цілей відіграли дай Боже.

Найбільш яскравою була поїздка до так званої «Республіки Під Мостом» у Писках. Після того нам треба було переїхати до іншої частини, але шлях до неї пролягав «нічийною» територією, яка обстрілювалася з обох боків. Військові провели нас до певного пункту і розвернулися. Далі їм було ніяк, адже вони одразу викликали б вогонь на себе, а в нас на цивільному авто навряд чи хтось би цілюв. Тож нам порадили їхати якомога швидше і не зупинятися, подякували,

ДО ДНЯ ЗАХИСНИКА УКРАЇНИ

XIII МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

ПРОВОДИТЬСЯ ЗГІДНО З РОЗПОРЯДЖЕННЯМ
КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ОСНОВНІ ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМКИ ВИСТАВКИ:

- озброєння і військова техніка для армії і правоохоронних органів;
- оснащення поліції;
- військова авіація;
- охорона кордону;
- зброя для полювання, самозахисту та спорту;
- одяг, взуття, засоби захисту

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, 02660, м. Київ, Броварський пр-т, 15

М "Лівобережна"

☎ +38 044 201-11-63

✉ zbroya@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua, www.мвц.укр,

www.tech-expo.com.ua

**11-14
ЖОВТНЯ
2016**

Генеральний
інформаційний партнер:

Генеральний
медіа-партнер:

Технічний
партнер:

